

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
FRANSIZCA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

FRANSIZCA ÖĞRETİMİNDE ŞARKILARIN ÖZGÜN
MATERYAL OLARAK KULLANILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Emir AKTAN

Ankara

Haziran, 2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
FRANSIZCA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

FRANSIZCA ÖĞRETİMİNDE ŞARKILARIN ÖZGÜN
MATERYAL OLARAK KULLANILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Emir AKTAN

Danışman: Doç. Dr. Gül TEKAY BAYSAN

Ankara

Haziran, 2010

Emir AKTAN'ın, Fransızca Eğitiminde Şarkıların Özgün Materyal Olarak Kullanılması başlıklı tezi 11.06.2010 tarihinde, jürimiz tarafından Fransızca Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Gül BAYKAN

Üye : Doç. Dr. Esma İNCE

Üye : Prof. Dr. Ayten ER

ÖNSÖZ

Bu çalışma sırasında bana her zaman destek ve rehber olan, sabır gösteren, önemli fikirleriyle beni aydınlatan değerli hocam Doç. Dr. Gül Tekay BAYSAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Zorlu ve yoğun geçen çalışmalarım sırasında bana yardımcı olan arkadaşlarıma, özellikle Selin KILIÇ'a, maddi ve manevi desteklerini üzerimden esirgemeyen annem Necla AKTAN'a, babam Oğuz AKTAN'a ve kardeşim Bengü AKTAN'a sonsuz teşekkürler ederim.

Emir AKTAN

ÖZET

FRANSIZCA ÖĞRETİMİNDE ŞARKILARIN ÖZGÜN MATERYAL OLARAK KULLANILMASI

AKTAN, Emir

Yüksek Lisans, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gül Tekay BAYSAN

Haziran, 2010

Bu araştırma, Fransızca şarkıların Fransızca öğretimi alanında özgün bir ders materyali ve kişisel gelişim materyali olarak kullanılmasıyla ilgili literatür taramasından hareketle başlayan, yeni bir kaynak oluşturabilecek uygulamalar öneren betimsel bir çalışmadır. Çalışmamızın evreni “Chanson Populaire Française” olarak adlandırılan 1950 sonrası yazılmış Fransızca şarkılardır. Çalışmaya konu teşkil eden örneklem ise bahsi geçen şarkılar arasından seçilmiş altmış altı adet şarkıdır.

İlk bölümde, kısa bir giriş yapıldıktan sonra araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları anlatılmıştır.

İkinci bölümde, Fransız dili eğitiminin ülkemizdeki süreci kısaca tanıtılmış, sonrasında Fransızca şarkıların Fransız dili eğitiminde sağlayacağı yararlarla değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, ders materyali olarak kullanılabilecek şarkıların seçilmesindeki teknik ve dilsel öğeler açıklanmıştır, bu ölçütlere uygun olan şarkılardan örnekler verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise, teknik ve dilsel ölçütlere uygun bir şekilde seçilen şarkıların derste nasıl işleneceği örnekler verilerek gösterilmiştir.

ABSTRACT

This research is a descriptive study on using French songs as a lesson and self improvement material mainly in the French language teaching area by referring extensively to the related scientific resources. The population is the French songs written after 1950, named as “Chanson Populaire Française” and the sample is sixty six songs chosen among them.

In the First Chapter, after a brief background, problem, purpose, importance, limitations of the study and definitions are explained.

In Chapter Two, a brief historical account of French as a second langue in our country is introduced; then benefits of using French songs in French teaching area are mentioned.

In Chapter Three, technical and linguistic criteria for choosing songs as a lesson material are explained with the examples compliant with these criteria.

In Chapter Four, how to use songs which comply with technical and linguistic criteria as a lesson material, is shown with the examples.

İÇİNDEKİLER

Sayfa Numarası

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
 1. GİRİŞ	 1
Problem	2
Problem Cümlesi.....	4
Alt Problemler.....	4
Amaçlar.....	4
Konunun Önemi	4
Sayıtlılar	6
Sınırlılıklar	7
Tanımlar	7
 2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	 8
Yabancı Dil Öğretimi ve Fransız Dili Eğitiminin Ülkemizdeki Tarihçesi	8
Çağdaş Dil Öğretim Yöntemleri ve Fransızca Eğitimi.....	10
Şarkıların Fransızca Öğretiminde Kullanımı	10
 3. YÖNTEM.....	 12
Araştırmanın Modeli.....	12
Evren ve Örneklem	12
Verilerin Toplanması.....	13
Verilerin Çözümlemesi.....	13
 4. FRANSIZCA ŞARKILAR VE FRANSIZCA EĞİTİMİ.....	 14
Sözel Yetiler Açısından Şarkıların Önemi.....	17
Dilbilgisi Açısından Şarkıların Önemi.....	22
Sözcük Dağarcığı Gelişimine Katkısı.....	27
Kültürel Değerlerin Öğrenimine Katkısı.....	30

5. FRANSIZCA ŞARKILARIN DERS MATERYALİ OLARAK SEÇİLMESİNDEKİ ÖLÇÜTLER	34
Teknik Ölçütler.	34
Sesletime İlişkin Ölçütler.....	40
Dile İlişkin Ölçütler	43
Kültürel Değerlere İlişkin Ölçütler	49
Derste İşlenen Konuyla Örtüşme ve Günlük Yaşamın Önemli Anlarını Vurgulaması	63
6. ŞARKILARIN DERS MATERYALİ OLARAK İŞLENMESİ.....	67
Dinleme, Sözlü İfade ve Karşılıklı Konuşma (Sözlü İletişim) Becerileri	69
Şarkının Teması ve Sözcük Dağarcığı.....	71
Metinde Geçen Dilsel Öğelerin Bulunması ve Yazılı Anlatım.....	73
7. SONUÇ.....	77
KAYNAKÇA	79
EKLER	
Şarkı Listesi.....	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Süreleri açından notalar

Şekil 2. Jacques Brel'in *La Chanson Des Vieux Amants* adlı parçasının notasyonu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Geçtiğimiz yüzyılda, bilim ve teknoloji, buna bağlı olarak da sanat ve edebiyat, büyük ve hızlı bir gelişim göstermiştir. Özellikle teknolojik ilerleme, toplumlar arasındaki iletişimi, bilgi paylaşımını ve etkileşimi de derinden etkilemiştir. Hızla değişen bu dünyaya ayak uydurabilmek için, her bireyin en az bir yabancı dil bilmesi günümüzde bir zorunluluk haline gelmiştir. İletişimin ve toplumsal hareketliliğin karmaşıklaştığı “küreselleşen” dünyada, hem kültürel yaşamda hem de iş yaşamında bir “bütünleşme”ye doğru gidilmektedir. Bu büyük dönüşümde, yabancı dil öğrenme, böyle bir ortamı hazırlayıcı önemli bir altyapı ögesi olarak öne çıkmıştır. Çağımız “artık bir bilgi çağı” olarak adlandırılmakta, “ülkeler toplumlar arasında yazılı ve sözlü iletişim kurmak, kültürlerarası transferleri gerçekleştirmek, ticaret, ekonomi ve diğer alanlarda etkileşimde bulunmak gibi pek çok etken” nedeniyle, yabancı dil öğretiminin çok gerekli olduğu vurgulanmaktadır (Aktaş, 2008: 61).

Yakın zamanda başlayıp, günümüzde devam etmekte olan bu değişimler kaçınılmaz biçimde Türkiye’yi de etkilemektedir. Avrupa Konseyi’ne 1949 yılında imza atan Türkiye, Avrupa Kültürel Konvansiyonu’na 1954 yılında katılmıştır. Ülkemiz, özellikle yüksek öğretim alanında Avrupa Komisyonu eğitim ve öğretim programlarına tam katılım sağlamıştır. 2001 yılında, Avrupa’da yüksek öğretim sistemlerinin birbirleri arasında bir yakınlık, uyum ve işbirliği sağlanmasına yönelik başlatılan Bolonya Sürecine Türkiye de katılmıştır. Avrupa ile siyaset ve eğitim alanında ortak çalışmalar yürüten Türkiye’de resmi görevliler, bahsi geçen birliklerin ve kuruluşların önde gelen resmi dillerinden birinin Fransızca olmasının da etkisiyle, bu konunun önemini kavramışlardır ve dil öğrenimini gerek resmi gerekse özel kurumlar aracılığıyla desteklemektedirler. XII. Milli Eğitim Şurası’nda alınan

- Değişik birimlerden oluşan bir Yabancı Diller Merkezi'nin kurulması
- İlgili ülkelerden birer uzman sağlanması
- Avrupa Konseyi ve ilgili ülkelerdeki öğretmenlere yabancı dil eğitimi üzerine seminerler verilmesi
- Yaygın eğitim kurumlarında, yetişkinlere yabancı dil öğretiminin teşvik edilmesi

gibi kararlar bu konuya verilen öneme örnek olarak gösterilebilir (Güven. 1995: 93-94).

Önemi yeterince kavranan ve özünü insanın oluşturduğu bu konuya ilişkin, eğitim alanında karşılaşılan zorlukları ve bu zorluklara dair çözümleri arayan çalışmaların da çok gerekli olduğu açıktır.

1.1. Problem

Yabancı dil öğretiminin amacı, öğrencinin hedef dilde sözlü veya yazılı olarak ifade edilenleri anlamasını ve aynı şekilde kendisini etkin bir şekilde ifade etmesini sağlamaktır. Bunun için öğrenenin motivasyonunu yüksek tutmak gerekir. Oysa “motivasyonu ve dil öğrenme heyecanını en olumsuz etkileyen deneyimlerden biri, okurken veya konuşurken sözcük bilgisi eksikliği nedeniyle anlamın kavranılamaması veya zihinde tasarlanmış olan iletinin iletilmemesidir, çünkü bu durumda iletişim sona ermektedir” (Cengiz, 2004: 10). İletişimin etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi içinse, hedef dilin kültürel özelliklerine de sahip olunması gerekir. Dil ve kültürün, sürekliliklerini sağlayabilmek için birlikte var olmaları gereken, iç içe geçmiş iki olgu oldukları bir gerçektir. Bu durumu Aktaş (2008: 61) şu sözlerle ifade etmektedir:

“ Yabancı dil eğitiminden söz edildiğinde ilk aklımıza gelen şey kuşkusuz bir toplumun maddi ve manevi varlığı ile yazılı ve sözlü tüm değerlerini oluşturan kültür olgusudur. Yabancı dil öğretirken kültürü göz ardı edemeyiz. Günümüzde kültür odaklı yabancı dil öğretiminde bilim çevrelerince de son günlerde adından sıkça söz edilmeye başlanan kültürlerarası yaklaşım büyük önem kazanmaktadır.

Bu yaklaşım küreselleşmenin bir sonucu olarak toplumların ve bireylerin birbirine yakınlaşmasını ve onlar arasında bilim, teknik, sosyal ve ekonomik alanlarda olduğu kadar enformasyon teknolojisi ve kültürel alanlarda her türlü diyalogun ya da iletişimin kurulmasını gerekli kılmaktadır. Sözü ettiğimiz bu yaklaşım, özellikle yabancı kültür öğelerini tanıma kendi kültürümüzü dünyaya tanıtmaya gibi hedefleri öngörmektedir. Kültürümüzün, bilgi ve becerilerimizin gelişmesi, çağın düşüncesini yakalamamız, ona ayak uydurmamız yahut onun gelişmesine katkıda bulunmamız gibi etkenler yabancı dil öğretiminde kültür olgusunu ve kültürlerarası yaklaşımını zorunlu hale getirmektedir. “

Türkiye’de yabancı dil öğretiminin öneminin fark edilmesine ve epey bir zamandır buna ağırlık verilmesine karşın, örgün eğitim kurumlarında bu konuda fazla başarılı olunamadığı bilinmektedir. İlköğretim düzeyinde, hatta bazı eğitim kurumlarında okul öncesi düzeyde yabancı dil öğretilmekte, yine de öğrencilerin büyük çoğunluğu belli bir düzeyden öteye gidememektedir. Yılmaz (2008: 845) aynı görüşü şu cümlelerle ifade etmektedir: “Bilgi toplumunda sınırların kalktığı bir çağda ülkemizde ilköğretimden üniversiteye kadar olan zaman diliminde öğrencilerimiz yabancı dil eğitimi almalarına rağmen ne yazık ki bu sürecin sonunda genellikle basit cümleleri kurabilecek derecede dahi dilbilgisi ve kelime hazinesine sahip olamamaktadırlar.” Yükseköğretimde ise, daha önce öğrendikleri yabancı dilden farklı dilde eğitim veren bölümlere giren dil-edebiyat, mütercim-tercümanlık ve yabancı dil öğretmenliği öğrencileri, hazırlık sınıflarında zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Dil öğretiminde karşılaştığımız bu olumsuz durum birçok etkene bağlıdır aslında. “İlgili yabancı dilin kültürünü, dünyasını yansıtan, özgün materyallerin dil öğretiminde yeterince yer almaması ve bunun sonucunda gerçek iletişim ortamlarında pek kullanım bulamayacak olan yapay bir dille dil öğretmeye çalışma yanlışlığı” da bu etkenlerin başında gelmektedir (Yılmaz, 2008:842). Son yıllarda söz konusu aksaklıkların giderilmesi için çözüm yolları aranmakta, öğrencinin derse etkin katılımını öngören “interaktif” öğretim yöntemlerinin öğretim programlarına alınmasına çalışılmaktadır. Bu bakımdan, Fransız dili ve kültürü açısından önemi kabul edilen şarkı sözlerinin, katılımcı öğretimde işitsel ve yazılı materyal olarak kullanılmasının Fransızca öğretimindeki problemlerin çözümüne bir ölçüde yardımcı olacağı düşünülebilir.

1.2. Problem Cümlesi

Fransızca öğrenenlerin Fransız kültürüne özgü kavramları algılayabilmeleri ve dil yetilerini geliştirebilmeleri için, hazırlanan özgün ders materyallerine Fransızca şarkılar daha etkin bir biçimde katılabilir mi?

1.2.1. Alt Problemler

Söz konusu problem doğrultusunda araştırmada cevabı aranacak alt problemler şunlardır:

1. Fransızca öğrenenlerin kültürel kavramları algılamalarının kolaylaştırılması için Fransızca şarkılardan nasıl yararlanılır?
2. Fransızca öğrenenlerin dil yetilerinin geliştirilmesine yönelik olarak Fransızca şarkılardan özgün ders materyali olarak nasıl yararlanılır?

1.3. Amaçlar

Çalışmanın amacı; Frankofon kültüründe önemli olduğu kabul edilen bir dönemin ozan-şarkıcılarının ürünlerinden titizlikle yapılacak bir seçkinin, Türkiye’de yetişkinlere verilen Fransızca derslerinde kullanılmak üzere belirlenmesi ve benzeri materyallerden yararlanıldığı bilinen çağdaş eğitim yöntemlerini göz önünde bulundurarak, bu seçkinin derslerde başarılı biçimde uygulanabilirliğinin etraflıca incelenmesidir.

1.4. Konunun Önemi

Müziğin sanatın bir parçası olduğunu ve kültürün de sanatı kapsayan bir kavram olduğunu yadsımak olanaksızdır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, dil öğretiminde kültürün önemi göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, özgün materyallerin derse katılmasının bir zorunluluk olduğu unutulmamalıdır. Kimi zaman şiirsel bir dille, kimi zaman da günlük dilde anlatımlarla yazılmış olan Fransızca şarkıların, Frankofon

kültürü yansıtmaları nedeniyle ders materyali olarak düşünülmesinde herhangi bir engel yoktur. Yılmaz'ın (2008: 842) aşağıdaki cümlelerle ifade ettiği görüşü de bu fikri desteklemektedir:

“Çağımızda artık yabancı dil öğretmeni hem kendisini hem de öğrencilerini yalnızca bir ders kitabıyla sınırlandırmamalı, ders kitaplarının yanında, bağımsız, orijinal, hedef dilin konuşulduğu coğrafyanın dünyasını sunan özgün materyallerle dersini zenginleştirmelidir.

Bu bağlamda şunu da göz ardı etmemek gerekir; metnin otantik olmasının yanında, hedef dilin konuşulduğu ortamda kullanılma olasılığı yüksek kelime haznesi, cümleler, kalıplar içermesi de son derece önemlidir. Örneğin, genç bir hedef kitleye, siyaset içerikli ya da tarım aletlerinin kullanılmasıyla ilgili cümleler içeren bir metin verilirse, hedef kitlenin bu metne – genel anlamda da bu derse- ilgi göstermesi beklenemez.”

Fransızca şarkıların, ortalama dört dakika uzunluğa sahip olmasından, sözlerinin genelde bir sayfayı geçmemesinden ve materyal olarak sayıca kabarık olmasından dolayı derslerde kolayca işlenmesi mümkündür. Fakat birçok insan, şarkıyı dersten çok bir uğraş ya da kültürden çok gelip geçici bir akım olarak düşünebilir. Bu yüzden dil eğitimi derslerinde hedef dilde yazılmış sözleri içeren şarkıların kullanılması boşuna bir çaba olarak görülebilir. “Neden şarkı?” sorusuna Calvet (1980: 19) şöyle cevap aramaktadır:

“Moda ve kültür eşit derecede bulanık ve açıklaması zor iki kavramdır: moda geçicidir, fakat bir o kadar da yarının kültürünün şekillenmesinde etken olarak rol oynayan bir faktördür ve müzik, resim, mimarlık, mobilya gibi alanlarda bilinen, hayran kalınan, kabul edilen “*stil*”ler, yaşadığımız günün modasını oluştururlar.

Peki, neden şarkı? Çünkü şarkı dilin kendisini, bir o kadar da kültürü yansıtmaktadır. Şarkı ve dil oyunları, yabancı dil öğrenmek isteyen öğrencilerin aklına en zor giren iki kavramdır. Dil eğitiminde, her ne kadar yenilenmiş yöntemler içerirse içersin, ne kadar etkili olursa olsun, kör bir nokta bulunmaktadır. İki, üç, beş yıl Fransızca eğitiminden sonra öğrenciler belki kendi aralarında ve öğretmenleriyle konuşabilirler fakat radyodaki bir bülteni, bir televizyon reklamını, bir filmi ya da bir şarkıyı anlamakta güçlük çekebilirler. Yani, benim *algı yetisi* olarak nitelendirdiğim kavrama tam anlamıyla sahip olamazlar.”

Fransızca şarkı sözlerinin, derslerde görsel ve işitsel araçlar yardımıyla, orijinal ezgisiyle dinletilmesinin, öğrencilerin belleklerinde kalıcı bir etki yapacağı ve dersleri daha zevkli hale getireceği düşünülmektedir.

Çalışmanın, yabancı dil eğitimi alan öğrencilere kültürel ve entelektüel alanda da katkısı olacağı düşünülmektedir. Yabancı bir kültürü tanımanın, Fransız şarkılarında işlenen çağdaş değer ve kavramlarla karşılaşmanın, öğrencinin entelektüel olgunlaşmasına katkısı olacağından söz edilebilir. Öğrenciler, özgürlük, demokrasi, kişi hakları, kadın-erkek eşitliği gibi kavramların hayata nasıl geçirilebildiğini, edebi değeri olan şarkı sözleri aracılığıyla anlama fırsatı bulabileceklerdir. Söz konusu materyalin, Fransızca öğrenen öğrencilerin bu kültürle ve toplumsal katmanlarla tanışıklığını kolaylaştırıcı ya da bunu hızlandırıcı bir etkisi de olacağı düşünülebilir. Şarkılardaki tema çeşitliliği, bu ürünlerde Fransız halkının canlı toplumsal kesitlerinin verilmesi, öğrencilerin kültüre aşinalığını çabuklaştıracaktır. Yabancı dil öğretim kitaplarında “çarşı dili”, “alışveriş dili”, “iş yaşamı diyalogları”, “eğitim dili” ya da daha basit örneklerle “lokantada”, “gümrükte ve havaalanında” başlıklarıyla işlenen ünitelerde amaçlanan da bir bakıma budur.

1.5. Sayıtlar

Çalışmanın temelinde aşağıdaki sayıtlar yer almaktadır:

1. Fransızca öğretiminde şarkı kullanımının kültürel olgu ve kavramların aktarılması üzerindeki etkisi gösterilecektir.
2. Şarkı kullanımının dil öğrenenlerin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi üzerindeki olumlu katkıları kanıtlanacaktır.
3. Çalışmada kullanılacak şarkılar, öğretilmesi düşünülen kültürel olgu ve kavramları yeterli düzeyde bulunduran şarkılar olacaktır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1. “Chanson Populaire Française” olarak adlandırılan 1950 sonrası yazılmış şarkılarla,
2. Ciddi seçkilerde yer alan, dolayısıyla kalıcılığı ve değeri kanıtlanmış parçalarla,
3. Kültürel olay ve kavramları yansıtan şarkılarla sınırlı olacaktır.

1.7. Tanımlar

Tezin ilgili alt başlığında açılacağı üzere “popüler Fransızca şarkılar”, “popüler Fransız şarkı geleneği”, “*renouveau de la chanson française*”, “öğrenilenlerin kalıcılığı”, “kalıcı sözcük dağarcığı”, “sözcüklerin doğal bağlamında kullanılması” “doğru sesletim örneklenmesi”, “metin-içerik çözümlemesi”, “ozan-şair”, “interaktif (öğrenci katılımlı) öğretim” ve “işitsel yöntem” gibi terimler çalışma metninde kullanılacaktır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın kavramsal çerçevesini çizebilmek için, Fransız dili eğitimi ve Fransız dili eğitiminde şarkıların kullanımı konularında bugüne dek yapılmış olan seçkin çalışmalardan yararlandık. Ülkemizde yabancı dil öğretimi ve Fransızca öğretiminin kısa bir tarihçesini de verme gereğini duyduk.

2.1. Yabancı Dil Öğretimi ve Fransız Dili Eğitiminin Ülkemizdeki Tarihçesi

Osmanlı İmparatorluğu'nda temelleri XVIII. yüzyılda atılan toplumsal, siyasal, hukuksal ve eğitim alanlarındaki batılılaşma hareketi Tanzimat döneminde hız kazanır. İlk kez Fransızca eğitime ağırlık veren Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nin açılışı ve lise düzeyindeki eğitim kurumlarının Fransız eğitim sistemini örnek alması da bu döneme denk gelmektedir (Galatasaray Üniversitesi Tarihçesi. 2009).

II. Abdülhamit döneminde ise Batı dili olarak sadece Fransızca öğretilmiştir (Güven, 1995: 84). Fransa ile kurulan yakın ticari ve siyasi ilişkilerin etkisiyle önem kazanan Fransızca, 1908 inkılâbından sonra bütün okullarda zorunlu tutulmuş, İngilizce ve Almancanın da seçmeli ders olarak okutulması benimsenmiştir (Demirel, 2008: 6).

Cumhuriyet dönemiyle birlikte kökten bir değişim geçiren eğitim anlayışı, 3 Mart 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat (Eğitim Birliği) Kanunu'nun çıkmasıyla birlikte çağdaş bir kimliğe kavuşmuştur. Devrim niteliğindeki bu yasayla, laik, karma, ulusal ve eşitlikçi bir eğitim sistemine geçilmiştir. 1 Kasım 1928 tarihinde, 1353 sayılı Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun'un kabul edilmesiyle, daha çok bilinen adıyla Harf Devrimi'nin gerçekleştirilmesiyle birlikte, çağdaşlaşma yolunda büyük bir

adım atılmıştır. Türkçenin yapısına en uygun sesleri içeren Latin alfabesi alınmış, birkaç ufak değişiklikle yeni Türk alfabesi oluşturulmuştur. Bu devrimle beraber Türk halkının okur-yazarlık seviyesi görülür derecede yükselmiş, Türk dilinin batı dillerine biçimsel açıdan yakınlığı artmıştır. Ayrıca Cumhuriyet döneminde hem dünyada hem de ülkemizde bilim-teknik alanında hızlı ilerlemeler yaşanmıştır. 1950'li yıllardan sonra, kolej adı altında (ve daha sonraları Anadolu lisesi), yabancı dilde eğitim veren başka eğitim kurumlarının sayısı artmaya başlamıştır.

Zaman içinde, 60'lı yıllardan sonra yabancı dil öğretiminde önemli bir yere sahip olan Fransızca, yerini öncelikle İngilizceye, biraz da Almancaya bırakarak gerilemeye başlamıştır. Bu olayın gerçekleşmesinde hızla değişen ekonomik ihtiyaçların ve siyasi ilişkilerin önemi çoktur.

Haziran 2002'de Frankofoni Yüksek Konseyi'nin Uluslararası Frankofoni Kuruluşu ve Akademik Frankofoni Kuruluşuyla ortaklaşa gerçekleştirdiği çalışmadan çıkan sonuçlara göre, Fransızca günümüzde dünyada en çok konuşulan diller sıralamasında 9. sıradadır. Dünyada 110 milyon frankofon (francophone) ve 65 milyon kısmi frankofon (francophone partiel) bulunmaktadır. Frankofon sözcüğü, iletişim aracı olarak Fransızca'yı aktif ve akıcı olarak kullanan, yani anadili Fransızca olan bireyleri, kısmi frankofon nitelemesi ise, Fransızca'yı kısıtlı bir şekilde, ikinci bir dil olarak kullanan bireyleri ifade etmektedir (Gas ve Leroux, 2004). Ülkemizde de birçok yüksek lisans programında en az bir yabancı dil bilinmesi şartı bulunurken, Fransızca halen İngilizceden sonraki önemini korumaktadır. Fransızca, Birleşmiş Milletler, Interpole, NATO gibi birçok uluslararası kuruluşun da resmi dili olma unvanını elinde bulundurmasının yanında, Avrupa Anayasa Mahkemesi'nin resmi dilidir. Avrupa Birliği'nin resmi dillerinden birisi ve çok önemli bir kültür dili de olan Fransızcanın siyasi önemi, ülkemizde hiç şüphesiz ki artmaya devam edecektir. Tüm bu sebeplerden ötürü Fransızcanın öneminin artmasıyla beraber bu dili öğrenmek isteyenlerin sayısının da artması ihtimali göz ardı edilemez.

2.2. Çağdaş Dil Öğretim Yöntemleri ve Fransızca Eğitimi

Çalışmamızda, *Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni* (Cadre européen commun de référence pour les langues) ve Çokdilliliği Destekleme başlığı altında, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin bakanlarının katılımıyla gerçekleştirilen öneriler bildirisi ve buna bağlı olarak Avrupa Dil Portföyü'nde yer alan amaç ve ölçütlere uygun bir yöntem izlenecektir. *Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni*, eğitim ve kültür alanlarında, Avrupa ülkeleri arasında bir birlik ve ortak hareketlilik oluşturmayı, üye ülkelerin eğitim kurumları ve yetkili birimlerinin izlediği dil politikalarının birbirine yakın olmasını sağlamayı, dil eğitiminde belirli bir kalite düzeyinin yakalanmasını ve bunun bireyin temel eğitim hakkı olduğunun ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Sadece eğitim değil, kültür ve bilim hatta ticaret, pazarlama ve endüstri gibi hayatın her alanında bir ortaklaşa çalışma ve ilerlemeye doğru giden Avrupa vatandaşlarını, bu alanlarda kendilerini bekleyen ve sayısı her gün artan zorluklara karşı bilgilendirmeyi öngören bu başvuru metni, çokdillilik için izlenen ve izlenecek olan stratejileri geliştirmek ve çoğaltmak için bir bildiri haline getirilmiştir.

2.3. Şarkıların Fransızca Öğretiminde Kullanımı

Konuyla ilgili en kapsamlı çalışmayı Louis-Jean Calvet, *La Chanson dans la Classe de Français Langue Etrangère* (1980) adlı eserinde yapmıştır. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde üretilen ve şarkıları dil öğretim materyali olarak ele alan bu yapının yayımlanması, geleneksel dil öğretim yöntemlerinin sorgulanmasının ivme kazandığı bir döneme rastlamaktadır. Bu bakımdan eser çalışmamız için büyük bir önem taşımaktadır. Calvet, bu yapıtında özellikle kültür ve uygarlık kavramına önem vermektedir. Eserin ilk bölümünde dil ve şarkı ilişkisini işleyen Calvet sonraki bölümlerde ise şarkıların dil sınıfında ne sebeple kullanılabileceğini, kültür derslerinde şarkıların yerini incelemiş, bu derslerde kullanılacak şarkıları tematik bir gruplandırmaya sokmuş, son bölümde ise şarkıların derslerde nasıl işleneceğini açıklamıştır.

Füsun Ataseven, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisinin 3. Sayısında (1988), *Değişen Sınıf İçi Öğretim Ortamları ve Şarkıların Yabancı Dil Öğretiminde Araç Olarak Kullanılması* başlıklı yazısında şarkıların özgün bir belge olduğunu belirtmiş, şarkıların yabancı dil öğretiminde neden önemli bir araç olduğunu açıklamış ve şarkıların derste nasıl işleneceğini örneklerle göstermiştir.

İlk sayısını 1961 yılında çıkartan *Le Français dans le Monde* dergisi, Uluslararası Fransızca Öğretmenleri Federasyonu'nun görüşleri ışığında ve CLE International'ın editörlüğünde, her sayısında, pedagojik belge (fiche padagogique) bölümünde bir şarkıyı belirleme, sözcük dağarcığını geliştirme, anlama ve tartışma başlıkları altında incelemektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Fransızca şarkılar aracılığıyla kültürel olgu ve kavramların öğretimi ve kalıcılığını saptamayı amaçlayan bu araştırma, betimsel bir çalışmadır. Betimleme, neyin ne olduğunun, şeylerin nasıl başlayıp sürdüğünün ya da bir durumun, kişinin ya da olayın neye benzediğinin resmini çizerek karmaşık şeyleri kavranabilir hale getirmeyi amaçladığı (Punch, 2005; 16) için, dil öğretiminde şarkıların kavrama üzerine olumlu etkisini göstermede bu modelin kullanılabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle çalışmada bilgi edinme amacıyla kaynak taraması yoluna başvurulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni “Chanson Populaire Française” olarak adlandırılan 1950 sonrası yazılmış Fransızca şarkılardır. Çalışmaya konu teşkil eden örneklemi ise bahsi geçen şarkılar arasından seçilen altmış altı adet şarkı oluşturmuştur.

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan başlıca veri toplama teknikleri kaynak tarama, uzman görüşüne başvurma, resmi müfredatın ve çeşitli yabancı dil öğretimi kitaplarının incelenmesi, internet üzerinden sorgulama ve son olarak da çeşitli müzik materyallerinin taranmasıdır. Bu sayılanlara ek olarak, konuyla ilgili yerli ve yabancı makaleler, sempozyum ve konferans bildirileri de taranmıştır.

Başta kültürel değeri kanıtlanmış şarkıların oluşturduğu seçkiler olmak üzere, basılı ve elektronik ortam kanalıyla erişilebilecek yazılı, görsel ve işitsel tüm kaynaklar tez kapsamında değerlendirilmiştir. Sayıca kabarık olan ana materyal (şarkılar) içinden tematik sınıflamaya göre ve Türkiye’de Fransızca öğrenim gören yetişkinlerin yaşları, kültürel düzeyleri ve gereksinimleri doğrultusunda bir seçim yapılmıştır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

1950 sonrası Fransız şarkıları incelenerek, yetişkinlerin kültür, eğitim ve kişisel bilgileri de göz önünde tutularak arkadaşlık, aşk, çevre/şehirleşme, çocukluk, hayvan sevgisi, kadın, okul, ölüm, seyahat, aile, ırkçılık, iş hayatı, Paris, politika, sanat/sanatçı, savaş, şarkı, şehirler ve toplum/günlük hayat temalarını kapsayan, sesletim, dilsel ve kültürel öğeler başlığı altında topladığımız, ölçütlere uygun altmış altı adet şarkı seçilmiştir. Seçilen şarkılar temaları ve öğretim konuları açısından sınıflandırılmıştır. Dil ve kültür konularının öğretime uygun şarkılar ilgili konuya örnek oluşturacak şekilde hazırlanmış ve Türkçeye çevrilerek nasıl kullanılması gerektiği konusunda uygulama ve etkinlik önerileri oluşturulmuştur.

BÖLÜM IV

FRANSIZCA ŞARKILAR VE FRANSIZCA EĞİTİMİ

Bir yabancı dili öğrenme işi, bireyin bu dili öğrenme güdüsüne bağlı olarak ihtiyaç duyulan ve bir o kadar da tamamlanması zor bir süreçtir. Öğrenilenler yenidir ve öğrenciler konulara çok yabancıdır. Öğrenciler her kültür düzeyinden, her yaştan, her meslek grubundan olabilir. Ana dillerini öğrenmeyi kendileri seçmemişlerdir ama bir yabancı dili öğrenmek onların kararıdır ve her ne kadar bu iş zor da olsa onları bunu yapmaya iten değişik nedenler vardır. Bu nedenler eğitim veya mesleki sebeplerden ileri gelebilir. Hatta birey yabancı dil öğrenmeyi sadece kültür seviyesini artırmak, anlama becerisini ya da hafızasını geliştirmek için bile isteyebilir.

Başlarda çok güçlü bir şekilde hissedilen güdü, bir o kadar da hassas bir olgudur. Bir yabancı dil sınıfında tüm öğrencilerin güdülenmesini sağlamak çok zordur, çünkü bütün öğrenciler eşit derecede güdüye sahip değildirler. Ya eğitim ortamında onların güdüsünü bozacak durumlar söz konusudur ya da güdülerini yükseltecek etkenler mevcut değildir (Korkut, 2004: 27). Gardner ve Lambert öğrencinin herhangi bir yabancı dili öğrenmesine yönelik güdüsünü ikiye ayırmıştır:

- Öğrenci dili belirli bir amaçla öğreniyorsa ve o dili öğrenmenin sonucunda maddi ya da manevi bir kazanç sağlayacaksa o dili öğrenme isteği artar (instrumental orientation)
- Öğrenci öğrenmek istediği yabancı dili konuşan gruba karşı olumlu bir tutum takınmaktadır ve buna bağlı olarak o toplumla kültürel açıdan bir birleşme amaçlamaktadır. Böylesine olumlu bir tutum içinde olan öğrenci ya da daha ileri giderek kendini o yabancı dili konuşan toplumun bir bireyi olarak

görmek isteyen kişi, hedef dili daha kolay ve kısa bir sürede öğrenir (integrative orientation) (Ekmekci, 1983: 110).

Bu iki güdü yabancı dil öğrenimindeki başarı oranı açısından karşılaştırıldığında, hedef dilin kültürünü benimseyerek öğrenme sürecine giren öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmüştür (Balcı, 2004). Bu süreçle anlatılmak istenen okul öğrenimini tamamlayıcı aktiviteler (périscolaire) gösterilebilir. Öğrenci herhangi bir frankofonun günlük davranış ve alışkanlıklarına (sinemaya, tiyatroya ve konsere gitmek, dil topluluklarına katılmak, süreli yayınlar almak vb.) ayak uydurarak, ders dışında da aktif bir biçimde dil eğitimini kendi kendine sürdürmüş olacaktır.

Bu nedenler ele alındığında yabancı dil eğitiminde kültürel bir ürün olan Fransızca şarkıların önemi daha da anlaşılır hale gelecektir. Fakat Fransızca şarkılar günümüze kadar Fransızca derslerindeki hak ettikleri yeri alamamıştır. Calvet bu durumun sebeplerini şöyle sıralamaktadır (1980: 19):

- Bir şarkının üstünde çalışmak, çalışmak gibi algılanmamaktadır.
- Şarkı “çabuk yaşlanır” ve bu yaşlılığın sonu “kötü” biter.
- Şarkılar içerdikleri sözcük dağarcığı itibariyle dili bir nevi sömürmektedirler.
- “Sözcüklerin anlaşılması” yabancı bir öğrenci için çok zordur.

Popüler Fransızca şarkıları sadece şarkı olarak ele almak çok büyük bir hata olacaktır. Bunun en büyük sebeplerinden birisi bu şarkıları icra edenlerin büyük bir bölümüne ozan-şarkıcı (poètes-chanteurs) yakıştırması yapılmış olması ve yazdıkları şarkı sözlerinin birer metin olarak ele alınabilecek düzeyde olmasıdır. Metin olarak ele alındıklarında, şarkı sözünden çok bir anlatı/öyküleme özelliği taşımaktadırlar. Anlatı, kısaca tarif etmek gerekirse bir olayın yeniden sunumudur (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003: 60). Art arda eklenmiş bilgi notları havası taşıyan günümüz popüler şarkılarının aksine bir yapıya sahiptirler. Kahramanlar sunulur, bir öyküleme zamanı vardır. Bu tarz şarkılara örnek olarak Jacques Brel’in Amsterdam’da karaya çıkan denizcilerin yaptıklarını anlatan *Amsterdam* adlı parçası verilebilir.

Jean Calvet'nin belirttiği, şarkıların “çabuk yaşlanması” olayına değinecek olursak, şarkıların, genel olarak ele alındıklarında, çabuk değiştikleri doğrudur. Ülkemizden örnek vermek gerekirse, 70'li yılların sonunda pek revaçta olan arabesk akımının yerini şimdi hip-hop ve dans ağırlıklı müzik türleri almıştır. Aynı şekilde Amerika Birleşik Devletleri'nde 80'li yıllarda popüler olan Glam Rock akımının yerini o zamanlar alt kültür ürünü olarak görülen rap almıştır. Bu hızlı değişen müzik akımlarını birbirinden ayıran etkenleri belirleyenler ise sadece kullanılan enstrümanlar veya şarkıların müzikal yapısı değildir. Buradaki asıl etken, şarkıların sözleri ve bu sözlerin temalarıdır. Fransızca şarkılar ise gerek klasikleşmiş müzikal yapıları, gerekse evrensel konuları sıklıkla vurgulayan şarkı sözlerine sahip olmaları nedeniyle, dünya müzikleri arasında farklı bir noktaya yerleşmişlerdir.

Peki, şarkıların ders materyali olmasını sağlayacak ana sebepler nelerdir? Çünkü şarkıyı oluşturan iki ana unsur söz ve müziktir. Sözler dilin bir parçasıdır, bu da şarkıları doğal olarak kültürün birer parçası yapar. Popüler Fransızca şarkılarda dilin ve kültürün ağırlığı açıkça görülmektedir. Calvet'ye göre (1980: 20) bir dili öğrenmek, o dilin doğduğu, yaşadığı medeniyeti de öğrenmekse, Fransızca şarkılar farklı yolların kesiştiği bir noktada buluşmaktadır. Şarkı dildir, kültürdür, dinlemesi hoştur ve pedagojik bir araç olabilir. Burada “dinlemesi hoştur” kısmını açmak gerekirse birçok insan için şarkı dinlemek bir zevktir; boş zamanlarda ya da herhangi bir işle uğraşırken rahatlama amacıyla gerçekleştirilen bir dinleme etkinliğidir. Bir eğlence etkinliği sıfatı taşıyan şarkıların derse taşınması önem taşımaktadır. Böylece dersler mümkün olduğunca eğlenceli bir hale getirilebilir (Balcı, 2004).

Günlük konuşma dilinin, halk deyimlerinin ve kültüre özgü sözcüklerin doğal bağlamında kullanıldığı Fransızca şarkıların sözlerinin, öğrencilerin sözcük dağarcığını zenginleştireceği ve Fransızca'yı daha akıcı ve düzgün telaffuzla kullanımlarına katkısı olacağı söylenebilir.

Jacques Brel, Yves Montand, Jacques Prévert'in şarkılarında olduğu gibi şiirsel yanı ağır basanların yanında, Enrico Macias, Michel Sardou, Sinsemilia'nınkiler gibi gündelik olaylardan söz eden şarkılar da bulunmaktadır. Bu şarkılarda Fransız halkının duyarlı olduğu temalar geniş bir yelpazede işlenmiştir. Sözü edilen sanatçılar, Fransız

toplumunda “aydın”, “sanatçı” ve “önder” özellikleri taşıdığına inanılan kişilerdir; bu bakımdan seçilen şarkılar, edebi değeri olan ve eğitim materyali olarak kullanılabilen ürünlerdir.

Bununla bağlantılı olarak, şarkıların ders programlarına alınmasının bir yararından söz edilebilir. Belli bir kültüre ilişkin sözcüklerin, terim ve kavramların başka bir dilde karşılıklarının olmaması durumunda, kitabi tanım ve benzeri yöntemler yetersiz kalabilmektedir (Calvet, 1980: 20). Anlambilimde sözcüklerin simgesel değerleri olduğu tartışması da bu görüşü destekler. Doğal bağlamı içinde kullanımı örneklenildiğinde, bu tür sözcüklerin şarkılar aracılığıyla öğrencilerce daha kolay kavranabileceği düşünülmektedir.

Şarkıların, derslere işitsel bir araç olarak katılmasıyla öğrenciye doğru dil alışkanlıkları kazandırılabilir ve tekrar alıştırılmaları yapılmasında etkili bir yöntem edinilmiş olur (Demirel, 2008: 30).

Son olarak önemli bir noktaya daha değinmek gerekirse, derslerde izlenen yabancı dil gereçleri, öğrencinin yaşamı ve yaşantıları dışında kalmaktadır (Başkan, 2006: 12). Hedef dili kendi ülkesinde öğrenmeye çalışan birey ders kitaplarında yer alan etkinlikleri gün içinde uygulama şansına sahip olamaz. Ders sonrasında, kullandığı anadilin baskın olduğu günlük yaşantısına geri dönmektedir. Sonuçta bir güdüyle başlayan dil öğrenme işlemi çoğu öğrenci için ders sınırları içinde kalmaktadır. Fransız kültürüne bir yaklaşma aracı olarak adlandırılabilen Fransızca şarkıları bir ders dışı yabancı dil öğrenme materyali olarak değerlendirmek de yanlış olmayacaktır.

4.1. Sözel Yetiler Açısından Şarkıların Önemi

Yabancı bir dili öğrenenlerin, öğrendikleri dilde iletişim kurabilmeleri için neleri yapmayı öğrenmeleri gerektiğini tanımlayan *Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni*, sözlü iletişim becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilen materyal arasında şarkıya da yer verir (2000: 76).

Yabancı bir dil kullanırken kendini ifade etmenin ve anlamının önündeki en büyük engel bir dilden diğerine farklılık gösteren sesletimdir (Korkut, 2004: 63). Konuşmacı kullandığı yabancı dilin seslerine aşina olmalı ve bu sesleri taklit edebilme yeteneğine sahip olmalıdır.

Fransız alfabesinde her harf teorik olarak bir sese denk gelse de, genelde yanına farklı harflerin ya da harf gruplarının gelmesiyle başka seslerin çıkartılmasına yardımcı olur (Didier ve Borrot, 1972: 28). Bu durum Fransız dilini öğrenmeye yeni başlayan, alfabesinde her sesin tek bir sese denk geldiği Türkçeyi anadili olarak konuşan öğrencilerde hiç şüphesiz ki bir kafa karışıklığına yol açmaktadır.

Popüler Fransızca Şarkılar özgün bir ders materyali olarak dinleme eğitimlerinde kullanılabilir. Dinleme eğitiminin önemini Demirel (2008: 98) şöyle vurgulamaktadır:

“Dinleme öğretiminde amaç öğrencilerin amaç dildeki sesleri tanımak, bir bağlam içinde yer alan vurgulama ve tonlamaların neden olduğu anlam değişikliklerini fark etmek ve en önemlisi de konuşmacıdan gelen mesajı tam ve doğru olarak anlamasını sağlamaktır. (...) Bu nedenle dinleme öğretiminde öncelikle dilin fonolojik yapılarının tanınması ve daha sonra seçilebilmesi önemli olmaktadır.”

Bu nedenlerden ötürü, sesletim ve vurgu, sözlü iletişimdeki önemi ağırlıkla hissedilen çok önemli iki unsurdur. Diğer müzik türlerinin aksine, dilin ağırlıklı olarak kullanıldığı Popüler Fransızca şarkılarının bu iki elemanın geliştirilmesindeki rolü, en az diğer işitsel ders materyalleri kadar önemlidir.

Vurgu, sözlü iletişimde sesin yükselip alçalmasıdır. Vurgunun ana amacı konuşmadaki sözdizimsel ve tutumsal ayrımları belirtmektir (Topbaş, 1987: 1). Büyük Türkçe Sözlük’te ise vurgu şöyle tarif edilmektedir: Konuşma sırasında bir hece veya kelime üzerine daha farklı olarak yapılan baskı (2009).

Her ne kadar sözlü bir anlatımda anlaşmayı sağlamak için gerekli olan en küçük birim ses olsa da, cümle ezgisi ve vurgu gibi özellikler olmadıkça yabancı bir dili konuşmak tam anlamıyla gerçekleştirilmiş olmayacaktır (Başkan, 2006: 96).

Cümle içinde yapılan bir vurgu verilmek istenen anlamı tersine bile çevirebilir. Vurgunun önemini Topbaş (1987: 7) şöyle belirtmektedir:

“Bir dili anadili olarak konuşanlar farkında olmadan ifade ettikleri kızgınlık, mutluluk, dalga geçme, yorgunluk, eğlence ve diğer bütün duygusal halleri ve bundan ileri gelen tavırları, söyleniş biçiminden yola çıkarak anlayabilirler. Ergenliğe ulaştığımızda anadilimizdeki bu vurguları bilinçaltı düzeyinde olacak bir biçimde algılarız fakat yabancı dil öğrenenlerin pek azı hedef dildeki bu vurguların kendi dillerinden farklı olduğu konusunda bilgilendirilir. (...) Yabancı dil öğreniminde vurgu çok büyük bir önem taşımaktadır çünkü bir söylemin görevini ve anlamını değiştirmesine neden olabilir. Bu da vurguyu öğretmen ve öğrenci arasındaki sözlü iletişimin doğru bir biçimde gerçekleştirilmesi açısından önemli kılar.”

Yazılı iletişimde önemli olan imla ve dilbilgisinin doğru bir biçimde kullanılmasıdır. Fakat sözlü iletişimde dilbilgisinin yanı sıra aksan, şive, ritim ve sesletim de önem kazanmaktadır. Bir televizyon programı izlerken ya da kalabalığa hitap eden birisini dinlerken konuşmacıdan sözlerini tekrar etmesini istemek mümkün olamaz. Konuşma sırasında verilmesi istenen mesaj doğru iletilmemişse ya da anlaşılammışsa, bu sadece tek bir tarafın suçu olmayabilir. Dinleyicinin kulağının da belirli dilsel öğelere alışmış olması (aksan, ritim vb.), mesajın hatalı iletilmesine ya da anlaşılmasına ilişkin sorunları gidermekte bir başarı sağlayacaktır.

Şarkı sözleri notalarla söylendiği zaman ortaya şarkı çıkmaktadır. Notanın değeri, verilecek olan sesin uzunluğunu ve yüksekliğini belirleyen etkenlerden birisidir. Sözlü iletişimde de durum neredeyse aynıdır. Dillerin de bir tınısı ve müziği olduğunu söylemek yanlış olmaz. “Şarkı ile dilin müzikalini eğitmek mümkündür. Her öğretmenin şarkı söylemede becerikli ve güzel sesli olması beklenemez. Ancak ses bantı, kaset ya da CD’lerden yararlanması mümkün olabilir” (Demirel, 2008: 101).

Söz ağırlıklı bir müzik türü olan popüler Fransız Şarkıları da sözlü iletişimde olduğu gibi melodik iniş çıkışlar ve vurgu içermektedir. Bunun açık örneklerinden birisini Jacques Brel’in *La Chanson des Vieux Amants* isimli şarkısında görebiliriz:

“Mais, mon amour,

Mon doux, mon tendre, mon merveilleux amour.”

Şarkının nakarat kısmının ilk cümlesi olan bu kısımda şarkıcı “doux, tendre, merveilleux” sıfatlarının üstüne belirgin bir şekilde vurgu yapmaktadır.

Bu örneğin çoğaltılmasıyla, önceden de belirttiğimiz gibi, melodiden çok söz ağırlıklı olan popüler Fransızca Şarkıların önemi daha da belirgin bir şekilde anlaşılacaktır.

Sesletim, Büyük Türkçe Sözlük’te (2009) şöyle tanımlanmaktadır: Dil seslerinin çıkışları sırasında ses organlarının yaptığı hareketlerin bütünü, seslerin boğumlama hareketine bağlı söylenmesi.

Larousse de Poche Sözlüğü’nde (1996: 532) ise, sesletim (prononciation), “konuşma organlarının yardımıyla seslerin ve kelimeyi oluşturan hecelerin belirgin bir şekilde ayrımını yapmak” olarak tanımlanmaktadır.

Türk alfabesinde 29 harf bulunmaktadır. Bu 29 harfe karşılık olan 29 sesin üstüne yabancı dillerden alınarak Türkçeleştirilen kelimelerdeki sesler de katıldığı zaman, Türkiye Türkçesinde 32 ses kullanılmaktadır:

a, b, c, ç, d, e, f, g, ğ, h, ı, i, j, k, kı, l, l, m, n, o, ö, p, r, s, ş, t, u, ü, v, y, z.
(Korkmaz, 2001: 86):

Fransız alfabesi ise 26 harften oluşmasına karşın, Fransızcadaki ses sayısı yaklaşık 36’dır. Bu sesler şöyle sıralanabilir:

1. Sosliler ve Yarı Sosliler: i, e, ε, a, y, ø, œ, ɔ̃, u, o, ɔ, a, ë, ã, œ̃, ɔ̃, j, ɥ, w.
2. Sessizler: p, t, k, b, d, g, m, n, ɲ, ʎ, f, s, v, z, ʃ, ʒ, l, R.

Her iki dildeki ses sayılarının yaklaşık olması bu seslerin aynı olması anlamına gelmez. Yabancı dil öğrenirken hedef dildeki seslerin farklılığı bu dili öğrenmek isteyenler için güçlükler ortaya çıkartabilir.

“İnsanların konuşma organları sadece kendi dillerinin düzenine alışkın olduğundan, yabancı dili de bu düzene göre seslemek eğilimindedirler; böylece, “yerli” ve “yabancı” biçiminde olmak üzere iki türlü sesleme veya konuşma ortaya çıkmaktadır (Başkan, 2006: 93-95).”

Yabancı dillerden dilimize girmiş olan istisnai kelimeler sayılmazsa, Türkçede her harf bir sese denk gelmektedir. Aynı şey Fransızca için söz konusu değildir. Eğer Fransızcada da her ses bir harfe denk gelseydi sesletimden ileri gelen hatalar hiç şüphesiz ki bu dili öğrenenler için daha düzeltilebilir derecede olurdu. Aynı sesi veren farklı harf grupları, yani homofonlar (Banvard ve Didier, 1972: 31) bu zorlukların oluşmasındaki en büyük etkenlerden birisidir. Homofon seslere örnek vermek gerekirse “bijoux” ve “nager” kelimelerinde “j” ve “g” harflerinin ikisi de fonetik alfabesindeki “ɔ” sesine karşılık gelmektedir. Aynı şekilde “idole” kelimesinde “i” harfi, fonetik olarak “i”, “o” harfi, fonetik olarak “ɔ” sesini verirken, “soir” ve “oiseau” kelimelerindeki “oi” harfleri, fonetik açıdan “wa” sesine karşılık gelmektedir.

“Yabancı bir dili öğrenen kişinin ana dildeki alışkanlıkları nedeniyle amaç dildeki sesleri yanlış telaffuz etmesi başlangıçta doğal olabilir. Ancak ileri düzeylerde bu yanlışlıkların olmaması ve telaffuz öğretiminde yer verilmesi ve hataların düzeltilip anlaşılabilirliğin sağlanması çok önemlidir(...)Yabancı dil derslerinde dinlediğini anlama, telaffuz ve dikte çalışmaları için en etkili yol şarkı eğitiminden geçmektedir (Demirel, 2008: 101-104).”

Fransızca şarkıların ders malzemesi olarak kullanılmasının sözlü iletişim açısından etkisi, elbette yalnızca sesletimin geliştirilmesi amacıyla sınırlandırılmaz.

Şarkılar, özellikle de araştırmamızın konusunu oluşturan Popüler Fransızca Şarkılar, daha önce de belirttiğimiz gibi şiirsel değeri olan sözler üzerine bestelenmiştir; dolayısıyla belli temaları işlerler. Sözlü iletişim kendiliğinden gelişen bir olaydır. Yazılı ifade gibi planlı yapılabilen, düşünerek zaman harcanabilen bir ifade şekli değildir. Sözlü iletişim derslerinde, bu temalardan hareketle, öğrencilerin ön hazırlığa başvurmadan belli konularda konuşmaları da sağlanabilir. Örneğin ana teması yolculuk olan Felix Leclerc’in *Moi, mes souliers* adlı parçasından hareketle, öğrencilere bu

temayla ilgili sorular yöneltilir. Yolculuk yapmayı sevip sevmedikleri, ne sıklıkla yolculuğa çıktıkları, hiç yurtdışına gidip gitmedikleri sorulabilir:

Au paradis paraît-il mes amis
C'est pas la place pour les souliers vernis
Dépêchez-vous de salir vos souliers
Si vous voulez être pardonnés.
Si vous voulez être pardonnés
(Cennette yer yokmuş
Cilalı pabuçlara dostlarım
Tez kirletin pabuçlarınızı
Cennete girmek için
Cennete girmek için)*

Yolculuk, öğrencinin farklı kültürlere yaklaşımını ve kişisel zevklerini de yansıtan bir tema olabilir. Bu özellikleri nedeniyle, öğrencilerin “yolculuk” konusu çevresinde birbirleriyle çok hararetli bir tartışmaya da girebilecekleri düşünülebilir. Heyecanla konuşulacak ve birbirine aykırı fikirleri çarpıştıracak olan bu konu, yukarıda belirttiğimiz gibi, öğrencilerin “ön hazırlığa başvurmadan” konuşmalarını, tartışmalarını, özgün bir ortamda iletişim kurmalarını sağlayacaktır.

4.2. Dilbilgisi Açısından Şarkıların Önemi

Dil öğretiminde geleneksel yöntemlerin bırakılması ve iletişimsel yaklaşımın yerleşmesiyle birlikte, dil öğrenme eskisi gibi yalnızca dilbilgisine ait ulamların ezberlenmesi olarak görülmemektedir. Yine de, en yenilikçi dil dersi kitaplarında bile, sözel ve yazılı yetilerin geliştirilmesinde, amaç değilse de araç olarak, dilbilgisi kavramları yer almaktadır. Örneğin *Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni* ilkelerinden hareketle hazırlanan *Forum* (2000) adlı ders kitabında *Dilsel Amaçlar*

* Çevirmeni belirtilmeyen şarkı sözlerinin çevirileri tarafımızdan yapılmıştır.

(Objectifs Linguistiques), *Taxi!* (2003) adlı ders kitabında ise *Dilbilgisel Yapı* (Structure Grammaticale) bölümleri her üniteye yer alır.

Zaten dilbilgisi “bir dilin, doğru olarak okunmasını, yazılmasını ve konuşulmasını öğreten bilgilerin tümü” (Sönmez, 1985: 11) olarak kabul edilir.

Artık, dilbilgisi geleneksel yöntemlerdeki gibi öğrenen öznenin edilgen olduğu, ezbere dayalı bir sistem değil, çeşitli düzeylerde yer alan ve dili kullanan her insanın kullandığı bir “kurallar bütünü” olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Her dilde, konuşucunun en değişik tümceleri söylemesini, alıcının da bu tümceleri anlamasını sağlayan çeşitli düzeylerde bir kurallar bütünü vardır. Bu kurallar bütünü bir dilin dilbilgisini oluşturur, konuşmasını öğrenen her insan da bu dilbilgisini kullanır (A. Kıran ve Z. Kıran 2002: 154).”

Bu kurallar bütünü en küçük cümlede bile varlığını göstermektedir. “İyiyim” gibi basit ve tek kelimelik bir yargının oluşmasında bile bir kurallar dizisi etkili olmaktadır. Asli amacı iletişimi sağlamak olan dili kullanmak isteyen birey bu kurallara hâkim olmalıdır. Bir öğrenciye hedef dildeki tüm kelimelerin anlamları öğretilse bile dilbilgisi kurallarını öğrenmeden bu kelimeleri kullanamayacaktır.

Türkçe Ural-Altay dil ailesinden eklemeli, Fransızca ise Hint-Avrupa dil ailesinden bükümlü, yani yapısal ve sözdizimsel belirtilerin kelimeyle bütün olduğu (Vigrer, 2001: 39) bir dildir. Bu sebepten ötürü iki dil arasında yapısal ve sözdizimsel açıdan büyük farklılıklar vardır.

Örneğin, Türkçeyi Fransızcadan ayıran en büyük noktalardan birisi de tanımlık (article) kavramıdır. Bu nedenle Türk öğrenciler tanımlık kullanımında sıkıntı çekmektedirler. Sönmez (1985: 24) tanımlıkları beşe ayırmıştır:

1. Belirli tanımlık (L'article défini)
2. Sesli harfi düşmüş belirli tanımlık (L'article défini élidé)
3. Belirli birleşik tanımlık (L'article défini contracté)

4. Belgisiz tanımlık (L'article indéfini)

5. Kısım, bölüm gösteren tanımlık (L'article partitif)

Belirli bir kurala dayanmayan bu tanımlıkların kullanımı Türk öğrenciler için büyük bir zorluk oluşturmaktadır. İsimlerin tanımlıklarının bilinmemesi işaret sıfatlarının (les adjectifs démonstratifs-*ce, cet, cette, ces*), iyelik sıfatlarının (les adjectifs possessifs-*mon, votre, sa, leurs etc.*), soru sıfatlarının (les adjectifs interrogatifs-*quel, quelle, quels, quelles*), ilgi sıfatlarının (les adjectifs relatifs-*lequel, auxquels, de laquelle, etc.*), tamlamalarda kullanılan sesli harfi düşmüş belirli tanımlıkların (l'article défini *élidé-l'idée, l'homme etc.*), belirli birleşik tanımlıkların kullanımında (l'article défini contracté-*parler de quelque chose, porter des lunettes*) ve uyum (accord-*la femme que j'ai rencontrée hier*) yapılmasında oluşan hataları da beraberinde getirmektedir.

Tanımlıkların öğrenilmesiyle ilgili zorluklar, şarkılarda tekrar edilen isimlerin, sıfatların ve zamirlerin duyulması sayesinde aşılabılır.

Sözdizimi de Fransızca öğrenen Türk öğrenciler için büyük bir sorun oluşturmaktadır çünkü Fransızcada sözdizimi özne, yüklem, tümleç (S,V,O) şeklinde iken, Türkçede özne, tümleç, yüklem (S,O,V) şeklindedir (Korkut, 2004: 105).

Ayrıca Türkçe, sözdizimi açısından Fransızcaya göre daha esnektir. Bunu bir örnekle şekillendirmek gerekirse bir televizyon reklamında tekrarlanan slogandan yararlanabiliriz: “Turkcell’le bağlan hayata. Hayata bağlan Turkcell’le. Bağlan Turkcell’le hayata.” Aynı şekilde “At topu bana.”, “Topu bana at”, “Bana at topu.”, “Bana topu at.” cümlelerinde de kelimeler yer değiştirmiş olsa bile verilmek istenen mesaj neredeyse değişmemektedir. Başka bir deyişle bir anlam kayması oluşmamaktadır. Fakat Fransızca için aynı durumu söylemek mümkün değildir. “Topu bana at.” tümcesini Fransızcaya çevirmek istersek karşılığı “Passe-moi le ballon” olacaktır. Bu tümceyi “le ballon moi passe” şeklinde söylememiz ya da yazmamız, verilmek istenen anlamın kaybolmasına, ortaya anlamsız bir kelimeler toplamının çıkmasına yol açacaktır.

Bir diğ er önemli konu da sıfatların cümle içindeki yeridir. Türkçede sıfatlar isimden önce gelir fakat Fransızcada bu durum farklıdır. İşaret sıfatlarının (les adjectifs d monstratifs), iyelik bildiren sıfatların (les adjectifs possessifs), soru sıfatlarının (les adjectifs interrogatifs), ilgi sıfatlarının (les adjectifs relatifs), sayı sıfatlarının (les adjectifs num raux) ve belgisiz sıfatların (les adjectifs indefinis) kullanımı her ne kadar T rk edekiyle benzerlik gösterse de, yani sıfatlar isimden önce yer alsalar da, niteleme sıfatlarının  oğ u isimden sonra yer almaktadır. İçme göre kısa olan sıfatlar ismin önünde yer alırken isimden uzun olan sıfatlar isimden sonra yer alır. Bazı sıfatlar ise hem isimden önce, hem de sonra gelebilir. Bu sıfatlar önce ya da sonra gelmelerine bağlı olarak farklı anlam kazanır. Bu sıfatlara örnek olarak “un grand homme” (tanınmış kişi, yaptıklarıyla  n kazanmış adam) ve “un homme grand” (iri, uzun boylu adam) tamlamalarını gösterebiliriz.

Sıfatın ismin öncesinde ya da sonrasında yer alarak anlam değiştirmesi durumu kimi zarflar için de geçerli olabilir. Korkut (2004: 106) bir örnekle bu konuyu açıklamaktadır:

- “Le ministre de la culture aujourd’hui d c d .” (Kültür bakanının vefat ettiği gün bugündür. Kültür bakanı uzun zaman önce vefat etmiş, bugün onun ölümünün yıldönümüdür.)
- “Le ministre de la culture d c d  aujourd’hui.” (Kültür bakanı bugün içinde vefat etmiştir.

Verilen iki cümlede “aujourd’hui” (bugün) kelimesi anlamın değişmesine neden olmaktadır.

Hatta kimi zarfların cümle içinde yerlerinin değişmesi zarftan zamire d n  melerine neden olabilir. İçi ayrı  arkının başlıklarından yola çıkararak bir örnek vermek gerekirse:

- Yann Tiersen adlı bestecinin “J’y suis jamais all ” (oraya hiç gitmedim) adlı parçasında “y”, “oraya” anlamına gelmektedir ve cümlede zarf (adverbe de lieu) görevi görmektedir.

- Lara Fabian’ın “J’y crois encore” (hâlâ ona inanıyorum) adlı parçasında ise “y” zamir (pronom) görevini üstlenmiştir.

Gene şarkı isimlerinden bir örnek vermek gerekirse:

- Alizee’nin “J’en ai marre” (bıktım) adlı parçasında “en” zamir (pronom) görevi üstlenmiştir.
- Edith Piaf’ın “La vie en rose” (pembe hayat) adlı parçasında “en” edat (preposition) görevi görmektedir.

Ülkemizdeki popüler kültürün ürünleri sayılan müzik parçalarının aksine Popüler Fransızca Şarkıların sözleri birbirinden anlamca kopuk olmayan, sözdizimsel açıdan genellikle kurallara uygun olmaları nedeniyle, öğrencilerin sözdizimi konusundaki eksiklerini gidermede yardımcı olacak materyallerdir.

Başka bir dilbilgisi konusu olan fiillere değinmek gerekirse, Türkçede fiiller (-mek) ve (-mak) ekleriyle bitmektedir. Fransızcada ise fiiller üç grup altında toplanmıştır (Sönmez, 1985, s.141):

1. Birinci grup fiiller: (-er) ile biten fiiller
2. İkinci grup fiiller : (-ir) ile biten fiiller
3. Üçüncü grup fiiller: (-re), (-ir) ve (-oir) ile biten fiiller.

Bu gruptaki fiiller kişi, zaman ve kipe uygun olarak çekilirken düzenli (régulier) ve düzensiz (irrégulier) olup olmadıklarına göre köklerinde değişikliğe uğrayabilirler. Düzensiz fiil adında bir kavramın bulunmadığı Türkçe, 570 adet düzensiz fiile sahip Fransızcayla karşılaştırıldığında öğrencilerin karşılaştığı zorluk da belirgin olacaktır. Bu üç gruptan birine ait olan bir fiil farklı zamanla çekilmek istendiği zaman öğrencinin karşısına farklı kurallar çıkmakta, bu kurallara bir de düzensiz fiillerin yarattığı özel gruplar katılınca öğrenci kurallar içinde boğulmaktadır. Hali hazırda emir (imperatif), istek-dilek (subjonctif) ve şart (conditionnel) kiplerinin kullanımında da zorluk çeken Türk öğrenciler, bu kiplerin diğer zamanlarla birleşmesi (aie fini les devoirs à demain-yarına bu ödevi bitirmiş olun; je doutais que tu l’aies vu-onu görmüş

olduğundan şüphe ettim; J'aurais mangé si j'avais eu de l'argent-param olsaydı yemek yerdim) durumunda çektikleri zorluğun derecesi de artmaktadır.

Görüldüğü gibi, şarkılarda sözlerin tekrar edilmesi özelliğinden ve bir şarkının birden fazla kez dinlenmesinden yola çıkarak, soyut dilbilgisi kurallarının, dil öğrenenlerce somut ve özgün dil kullanımı örnekleri olarak kavranması sağlanabilir.

4.3. Sözcük Dağarcığı Gelişimine Katkısı

Sözcük dağarcığı yaşayan dile ait bir kavramdır. Dil öğrenmeye değin diğer yetilerle karşılaştırıldığında sözcük öğrenimi ömür boyu devam eden bir eylemdir. Değişen kültürle beraber dil de değişmekte ve dile katılan sözcüklerin sayısı artmaktadır. Bu değişime ayak uydurmak bazen o dili konuşan toplumun kuşakları için bile zor olmaktadır. Örneğin İngilizcede, özellikle Amerikan kültüründe, internet arama motorundan arama yapmak anlamına gelen “to google” eylemi türetilmiştir.

Bu durum Fransızca için de geçerlidir. Fransızca internet sayfalarında, İngilizce “to boost” (yükseltmek, artırmak) eylemi Fransızlaştırılarak “booster” haline dönüştürülmüştür. Bir başka örnek vermek gerekirse “bir caz grubunun elemanı” anlamına gelen İngilizce kökenli “jazzman” sözcüğü Fransızlaştırılmış ve “le jazzman” haline getirilmiştir.

Dillerin oluşmasında toplumun yaşantısı ve düşünceleri hiç şüphesiz etkilidir. “Sözcük dağarcığı toplumsal düzenin biçimleri ve evreleri, siyasal düzenler, birbirini izleyen ya da aynı anda kullanılan üretim biçimleri vb. üstüne yeri doldurulamayacak tanıklıklar içerir (Benveniste, 1995: 169).” Örneğin Türkçedeki tahta, odun, ağaç, ahşap, koruluk, nefesli çalgı, hayvan boynuzu sözcüklerinin Fransızcadaki karşılığı olarak “le bois” sözcüğünü verebiliriz. Aynı şekilde yaşam, hayat, yaşantı, ömür, can, varlık, neşe sözcüklerinin karşılığı olarak ise “la vie” sözcüğünü gösterebiliriz. Tam tersi bir örnek vermek gerekirse Fransızcadaki “le tissage”, “le tissu”, “le textile” sözcükleri ise dilimizde dokuma sözcüğüyle karşılanabilir.

Dil ve toplum bağlamında sözcük dağarcığı konusunu ilerletmek gerekirse, halk dilinin, hatta argonun bilinmesi bile dil edinimi açısından gerekli olabilir. Şarkılarla birlikte, öğrenciler her yerde karşılarına çıkan “l’homme” sözcüğünün yanında, popüler dilde karşılarına çıkacak olan “le mec” sözcüğünü de duymuş olup, yaşayan dille bağlarını kopartmamış olacaklardır.

Yabancı dildeki bir sözcüğü bilmek aşağıda sayılan yetileri kullanabilmek demektir (Cengiz, 2004: 121):

- Sözcüğü yazılı ve konuşma biçimiyle tanımak
- İstendiğinde bellekten çağırabilmek
- Uygun bir nesne ve kavramla eşleştirmek
- Uygun dilbilgisel bir biçimle kullanabilmek
- Konuşma içinde tanınacak bir sesletimle üretebilmek
- Yazarken doğru biçimde yazabilmek
- Birlikte kullanılabildiği doğru sözcükleri seçmek
- Yan anlamları ve çağrışımlarıyla öğrenmiş olmak

Bu maddeler bağlamında ele alındığı zaman şarkılar, “le bambin, l’enfant, le gosse” (çocuk) gibi eşanlamlı ya da olumsuzluk bildirmeye yarayan “pas” sözcüğüyle “le pas” (adım) gibi homonim sözcüklerin ayırt edilmesinde büyük rol oynayacaktır. “Mourir” (ölmek, solmak, sönmek [ateş], yok olmak, acı çekmek) ya da “la gorge” (boğaz, dağlar arasındaki bel, geçit) gibi yan anlam açısından zengin olan sözcükler de bulunmaktadır.

Tréville ve Duquette de (1996: 15-55) yeni bir kelime öğrenilirken, bu kelimenin uzun süreli belleğe kaydedilmesinde, anlamsal bağlantıların da büyük bir önemi olduğunu vurgulamaktadır. Eğer bu anlamsal bağlantı kurulamazsa sözcük öğrenimi hakkıyla gerçekleşmiş olmayacaktır. Örneğin, “le chien” (köpek) kelimesi öğrenilirken dizisel bağlamda “kedi, kuş, at” ya da “ısırmak, havlamak” kelimeleriyle; altanamlılık

bağlamında “hayvan, köpekçiler” kelimeleriyle; kavramsal bağlamda ise “bekçi, polis, av” kelimeleriyle ilişkilendirilecektir. Bu ilişkinin kurulması için öğrenilen kelimenin bulunduğu metnin ya da konuşmanın konusu ve teması büyük rol oynayacaktır. Kısaca özetlemek gerekirse kelimenin sadece sözlük anlamının verilmesi ve böylece kelime öğrenimi konusunda öğrenciden iyi bir performans beklenmesi “kısır” ve “verimsiz” bir durumdur.

“Beyin anlamsal içeriği olan bilgileri, müziğin vuruş, melodi, armoni ve ritim gibi bileşenleri aracılığıyla daha kolay kodlamaktadır (Cengiz, 2004: 112).” Bu, hiç şüphesiz ki şarkı sözlerinin kalıcılığını ve kolay hatırlanmasını tetikleyen bir durumdur.

Dil bir otomatikleşmiş davranışlar ve alışkanlıklar bütünü olarak ifade edilebilir (Derici, 2007: 27). Alışkanlıklar da tekrarlamayla ve pratikle geliştirilir. Kelime öğrenimi de bu alışkanlıklardan bir tanesi olarak nitelendirilebilir.

Şarkılar bir kez dinlendikten sonra bir köşeye atılan kültürel ürünler değildir. Sevdığımız şarkıların sözlerini ezberleriz. Müziğe yeteneği olan insanlar her ne kadar şarkının melodisine yorumlarını katarak tekrar etseler de, çoğu insan şarkıcıyı taklit ederek sözleri ve melodiyi tekrarlar. Şarkı bu açıdan bir kulak dolgunluğu yaratarak sözcük dağarcığının geliştirilmesinde büyük katkı sağlayacaktır.

Özgün bir ders materyali olduğunu düşündüğümüz şarkı, hiç şüphesiz ki öncelikle bir eğlenme aracıdır. Her ne kadar farklı müzik türleri arasında seçimler yapsak da, ortak noktamız müziğin bizim için vazgeçilmez bir unsur olduğudur. Müzik sevmeyen insan yoktur. Öğrenci ders içinde bir materyal olarak karşısına çıkan şarkıları ders sonrasında da dinlemeye devam edecektir. Böylece öğrenci ister istemez, yakın zamanda öğrendiği kelimeleri tekrar ya da hiç duymamış olduğu kelimeleri işitmeye bir nevi “maruz” kalacaktır. (Lacorte ve Thurston, 2009: 49). Sözcük, dil olarak adlandırılan bir sistemin yapı taşlarından bir tanesidir. Sözcüğün sadece sözlük anlamını öğretmenin öğrenciye katacağı şey çok az olur. Öğretilmesi istenen sözcüğü dilbilgisel yapının içinde, yan anlamları ve eş anlamlılarıyla beraber öğretmek, yani sözcüğü sisteminden ayırmadan, bir bütün içinde göstererek öğretmek daha doğru olacaktır (Ayter, 2004: 207).

4.4. Kültürel Değerlerin Öğrenimine Katkısı

Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni, dil ediniminde kültürel yapının bilinmesini önemser (2000: 10). Bu bağlamda, müzik ve şarkı da diğer sanat dallarıyla birlikte, bir dili konuşan toplumun değerlerini, inançlarını ve davranışlarını yansıtan unsurlar olarak ele alınır (2000: 83).

Kültür, dar bir tanımlamayla, bir toplumu niteleyen değerler bütünü olarak açıklanabilir. Bu bütün kalıtsal olduğu kadar, paylaşılan değerleri de içerir. Kalıtsaldır çünkü toplumun önceki bireylerinin ortaklaşa gerçekleştirilen üretimlerinin sonraki kuşaklara bırakılmasıyla oluşan bir hediye niteliği taşır. Ayrıca paylaşılan niteliği taşır çünkü bireyler tarafından bu değerler topluluğuna sürekli yeni değerler eklenir. Kimi değerler artık beğeni görmez, yok olur; kimileri ise değişime uğrar. Bu ekleme, yok olma ya da değiştirme işi tek bir birey tarafından gerçekleştirilemez. Tek bir bireyin yaptığı farklılık marjinalite veya çılgınlık olarak nitelendirilebilir fakat bunu belirli bir kesimin ya da topluluğun yapması, akım veya kültür olarak adlandırılacaktır.

Gökberk (1999: 67) kültürü kalıtsal değil, alındıktan sonra işlenen, benimsenen bir kavram olarak niteler. Özgür ve bireyin kendinden bir şeyler katarak yarattığı bir dünyadır.

Goodenough (1964: 36) ise kültürü öğrenilenlerin bir sonucu yani bilgi birikimi olarak tanımlar. İnsanlardan, davranışlardan veya duygulardan oluşmaz. Elle tutulabilir bir kavram değildir. Bunların bir araya gelmesiyle oluşan bir kavramdır. İnsanların dünyayı algılaması, görmesi, yorumlaması, kendinden bir parça katmasıdır. Goodenough (1964: 67) dili de kültürü tanımladığı çerçevede tanımlar. Toplumun bireyleri birbirleriyle iletişim kurmak için dili kullanırlar ve bunu kendilerine uygun bir biçimde gerçekleştirirler. Bu bağlamda dil, kültürün bir yansımasıdır.

Benveniste'e (1995: 165) göre ise dil insan topluluğu içinde doğar ve gelişir. Toplumun gelişimiyle eşzamanlı bir süreç izler ve toplumun doğayı dönüştürme yolunda geliştirdiği araçlarla birlikte büyüyen bir oluşumdur. "Bir toplumun tüm bireylerinin ortak paylaştığı ve paylaşması gereken bir bildirişim aracıdır."

Gökberk de (1999: 69,70) dili bireyüstü bir yapı olarak niteler. Dilin de kültür gibi üç boyutu vardır. Çıkarttığımız sesler dilin fiziksel yapısını, bu seslerin algılanması ve yaşanması ise ruhsal yönünü oluşturur. Ruhsal yönden ayrılamayan üçüncü boyut ise dilin anlamsal yönüdür. Anlamsal boyut konuşmada anlaşmayı sağlayan asıl boyuttur. Seslerin ruhsal boyuta girmesiyle birlikte anlam ortaya çıkar. Anlamsal boyutu ruhsal boyuttan ayıran nokta ise ruhsal edimlerin zamana karşı zayıf bir yapısı olması, anlamsal boyutun ise zamanı ve mekânı aşar bir yönü olmasıdır. “Tek kişi dilini yaratmaz, bu dili konuşulan dil olarak hazır bulur ve konuşa konuşa bu dili öğrenir.” Dil, kültürü oluşturan temellere sıkı sıkıya bağlıdır. Bu temellerle ayakta durur ve değişir.

Müzik de hiç şüphesiz ki dil gibi kültürün bir yansımasıdır. Her kültür kendi müzik çalgısını, müzik türünü ve müzikal yapısını oluşturur. Müzik yaratılırken toplumun kendisinden beklediği sınırlar içinde oluşur. Besteci içinde bulunduğu kültürel yapının ilkelerine, model ve beklentilerine uygun bir yapıt verme zorunluluğu hisseder (Kaplan. 2008: 14).

Ülkemizin karakteristik çalgıları olan sipsi, bağlama, tulum gibi çalgılar; türkü, bozlak, zeybek, Anadolu rock gibi müzik türleri ve buselik, hicaz, uşşak gibi makamları yani müzikal yapılar bunun en iyi örneğidir. Bu saydıklarımız bazen toplumdan topluma büyük farklılıklar gösterse de kimi zaman da göze batmayacak kadar küçük farklılıklar göstermektedir. Bu yüzden dokuzuncu yüzyıldan on dokuzuncu yüzyılın sonuna kadar müzikal anlamda baskınlığını sürdüren klasik müzik, ülkemizde bir genelleme yapılarak “Klasik Batı Müziği” olarak adlandırılmaktadır. Klasik müzik “batı”ya ait bir müziktir. Her ne kadar icra edildiği ülkelerin kültürleri farklılık gösterse de, dini bir temelden geliyor olması, yapı, tür ve enstrüman açısından ülkeden ülkeye bir değişikliğe uğramasını engellemiştir.

Söz, müziğin tarihi içinde önemini hep koruyan bir öge olmayı başarmıştır. Fakat Klasik Batı Müziğine 16. Yüzyılda, yani Rönesans döneminde “libretto” (bestelenmek üzere yazılmış metin) kavramının katılmasıyla birlikte, söz müzikle bir nevi bir kaynaşma yaşamış ve çok önemli müzikal türlerin oluşması bakımından ayırıcı bir öge olmuştur.

Temel kanı sözün müziği yönlendirdiği biçimindedir. Amaç sözlerle verilmek istenen duyguyu destekleyecek, sözdizimini bozmayacak şekilde müziğin oluşturulmasıdır. İlk sözün müzikle buluştuğu dönemden itibaren değişmezliğini koruyan bu kanı günümüze kadar gelmiştir.

Aynı durum dünyanın her yerinde “chanson” adıyla kendini kabul ettirmiş popüler Fransızca şarkıları için de geçerlidir. Bu şarkılar yapı ve enstrüman bakımından batıda gerçekleştirilen diğer müzik türleriyle bir örtüşme gösterse de sözlerin kullanımı, içerik ve tema bakımından büyük farklılık göstermektedir. Dinleyici Jean Ferrat’ın *La Montagne* şarkısını dinlerken çevresel sorunların farkına varacak, Serge Regiani’nin *Paris Ma Rose* adlı şarkısını dinlerken Apollinaire’in *Le Pont Mirabeau* şiirinden alınmış dizelerle Paris’i tanıyacak, Jacques Brel’in *Les Bourgeois* adlı şarkısını dinlerken sıradan bir insanın gözüyle burjuvaların betimlemesini dinleyecek ya da Moustaki’nin *Flamenco* adlı parçasıyla Franco rejiminin içyüzünün farkına varacaktır. Zamanın ve hatta günümüzün “aşk acısı/mutluluğu” temasına sıkışmış şarkılarının aksine, dinleyici çocuk ve okuldan başlayıp savaşa kadar uzanan bir tema zenginliğini görerek popüler Fransızca şarkılardaki kültürel öğelerin ağırlığını anlayacaktır.

“Belli bir nesli yansıtan bazı şarkılar bütünü, bir devri yansıtır, bir değerler bütününe içerir, belli bir sentez sonucu ortaya çıkar ve ancak bu aşamalardan sonra kalıcı olmaya hak kazanır (...) Şarkılar toplumun kendisi tarafından çizilmiş bir portresi olarak kabul edilirler. Toplumun hissedişini hayal edişini yansıtarak sınıf içine dek getirebilen bu araçlar yansıttığı toplumun çizgilerini taşırlar.” (Ataseven, 1988: 192)

Tüm bunlardan dilin müzik ve kültürle olan ilişkisini fark etmek zor olmayacaktır. Bu bağlamda hedef dili konuşan toplumun nelere güldüğünü, nelere üzüldüğünü, neler için kavga verdiğini, bir sanat eserine bakarken neler hissettiğini ya da birbirleriyle nasıl selamlaştıklarını anlamak o toplumla tam anlamıyla iletişime geçmek için yararlı olacaktır. Örneğin bir Türk için selamlaşma yaklaşık çeyrek saat süren bir merasim havasında geçer (König, 1989: 167). Biz, yeni bir insanla tanışırken ailesini, nerede yaşadığını, hatta ailesinin nereden geldiğini bile sorarız. Öğrencilerin bir Avrupa dilini öğrenirken başarılı iletişim kurmalarının yolu aynı zamanda yepyeni sosyal ve duygusal bir davranış tarzını öğrenmelerinden geçer (König, 1989: 167).

“Yabancı dil derslerinin öğrenciler tarafından kolayca öğrenilmesi, öğretimin zevkli ve ilgi çekici olabilmesi için öğretilen yabancı dilin kültürüne ait öğelerin aktarımı son derece önemlidir (Er, 2006: 4).”

Otantikliğini sadece diğer müzik türlerinin arasında değil, Fransız kültürünün aynası olmasıyla da kanıtlamış olan popüler Fransız şarkıları, kültürel öğelerin aktarımında özgün ders materyali kavramını zenginleştirecektir.

BÖLÜM V

FRANSIZCA ŞARKILARIN DERS MATERYALİ OLARAK SEÇİLMESİNDEKİ ÖLÇÜTLER

Sıradan bir dinleyici, dinlediği bir şarkıyı, sözlerin belirli bir ritme bağlı olarak uyumlu bir şekilde söylenmesinden ibaret basit bir olgu olarak nitelendirebilir. Fakat müzik, aslına bakılırsa, bir sistemler bütünüdür. Notaların belirli bir ölçü içinde bir araya gelmesi matematiksel bir dizi oluşturur. Notalar başlı başına bir işaret sistemidir. Bunların üstüne bir de dil faktörünün eklenmesi bu sistemin karmaşıklığını artırır.

Bir öğretmen, sınıfta öğrencilerine dinletmek istediği şarkıyı basit bir kültürel olgu gibi değerlendirerek gelişigüzel seçme hatasına düşebilir. Evet, şarkı kültürel bir üründür, ama daha derinlikli düşünüldüğünde her şarkının bir türü vardır. Belirli bir türe uyumlu olarak şarkıda kullanılan dil, öğrenciler tarafından zor anlaşılabilir, ya da yine türe bağlı olarak, şarkının teması sınıfta dinletilmeye uygun olmayabilir. Türler ile şarkıların süreleri ve tempoları değişiktir. Ortalama bir şarkı üç ila beş dakika sürebilir. Şarkı süresini belirleyici herhangi bir ölçüt olmadığından, bestecinin arzusuna göre, şarkı, klasik müzikte genellikle olduğu gibi, yirmi dakika da sürebilir.

Çalışmanın bu bölümünde amaçlanan, şarkıların seçilmesinde belirli bir ölçüt oluşturmak ve bu şarkıların Fransızca'yı öğrenmek isteyen bireye birden fazla açıdan yardımcı olmasını sağlamaktır.

5.1. Teknik Ölçütler

Bilindiği üzere, şarkılar notalardan oluşur. Nota, basit tanımıyla, parça içinde verilecek sesi ve bu sesin değerini belirten işarettir. Süre açısından ele alındığında

Şekil 2. Yukarıdaki notalar Jacques Brel'in *La Chanson Des Vieux Amants* adlı parçasına aittir. Şarkı 4/4'lüktür. Yani her ölçüde 4 vuruş bulunacak ve her vuruş 4'lük süre değerinde olacaktır.

Ölçü rakamları ve “tempo”, şarkının türünü belirleyici elemanlardandır. Örneğin polkalar 2/4'lük, valsler 3/4'lük; çoğu Balkan, Türk ve Yunan şarkısı ise 7/8'lidir. Klasik Batı Müziğinde *allegro* (hızlı, çevik) ve *larghetto* (ağır, ama “çok yavaş”tan hızlıca) gibi tempo bildiren terimlerin yerini de müzik teorisinin gelişmesiyle tempo rakamları almıştır.

Tüm bu hız, tempo, ölçü gibi terimlerin konumuzla ilgisi şarkının hızını belirlemelerindendir. Bir şarkı bestelenirken, müzik, sözlerin üzerine oturtulur. Folk, klasik ya da *rock* gibi tür ayrımı gözetmeksizin, sözler üzerine beste yapılırken her hecenin ya da sesin bir notaya ya da nota kümelerine denk gelmesine özen gösterilir. Ancak bu her hecenin ya da sesin bir benzer ve eş sayıda notaya sahip olmasını gerektirmez. Burada asıl amaç sözlerin süre değerleri bakımından müzikle bir uyum içinde olmasıdır. Bu uyuma “prozodi” adı verilir (Say, 2002: 438).

Şarkının ölçüsünün ve temposunun yüksek olması seslerin hızlı verilmesini gerektirecektir. Örneğin Jacques Brel'in *Vesoul* adlı parçası 6/4'lük ölçüdedir ve tempo şarkının başında 140 iken şarkının sonuna doğru 180'e yaklaşmaktadır. Bu da şarkıcının saniyede yaklaşık 4 ile 6 arası ses vermesi demektir. Bu durum dinleyicinin sözleri anlamasını zorlaştıran bir etkidir.

Şarkının türü de bir teknik ölçüttür. Bir müzikolog türü şöyle tanımlamaktadır:

“Amaçları ve üretim özellikleri bakımından ortak yönlere sahip olan, toplumsal ve bireysel bakımdan ayrı bir işlevi ve yeri bulunan müzik cinslerine verilen ad (Say, 2002: 368).”

Türler, “geleneksel müzik” (“folk müzik”, “türkü”, “*country*” vb.), “sanat müziği” (“klasik müzik”, kimi “caz” türleri, “Türk sanat müziği” vb.) ve “popüler müzik”ler (“*rock*”, “pop”, “elektronik”) olmak üzere üç başlık altında toplanır. Bu türler “ulusal” veya “evrensel” kimlik taşıyabilir.

Kimi zaman bir şarkı yapısal açıdan “evrensel” bulunsa da yalnızca sözleri açısından “ulusal” olarak değerlendirilebilir. Bu, şarkının türünü belirleyici bir rol oynayabilir. Örneğin Bob Dylan ve Joan Baez’in şarkılarının çoğu yapı bakımından “*rock*”/ “*country*” olsa da, bu şarkılar sözlerinin toplumsal değişim mesajı vermesi bakımından “protest müzik” olarak adlandırılmaktadır. Fransa’nın dünyaca tanınan protest *rock* grubu Noir Désir de bu türe uygun eserler vermektedir. Grup, *Un jour en France* adlı parçasında Fransa’nın sosyo-politik yapısını şu sözlerle eleştirmektedir:

Au bistro comme toujours
Il y a les beaux discours.
Au poteau les pourris
Les corrompus aussi.
Dents blanches et carnassiers.
Mais à la première occasion
Chacun deviendrait le larron
De la foire au pognon qui se trame ici.
Allez dance avec Johnny.

(Meyhanede her zamanki gibi fiyakalı nutuklar.
Asalım, keselim çürümüşleri, yolsuzluğa bulaşanları...
Beyaz dişliler ve et yiyiciler...)

Ama ilk fırsatta her biri yiyicisine dönüşecektir
 Burada kurulan mangır panayırının
 Haydi, Johnny'yle dans et.)

Fransızca klasik dönem şarkılarda da söz çok başat/belirleyici bir özelliktir. Saka'ya göre, George Brassens ve Jacques Brel'in başını çektiği bu tür, sözü müziğin üstünde tutmaktadır (1995: 210). Burada amaç dinleyiciye mesajı ve duyguyu, melodiden çok, sözlerle hissettirmektir. Bu şarkıların sözleri genellikle iki veya ikiden fazla kıta ve kıtaları takip eden nakaratlardan oluşur. Bir şarkıdaki kıtalar farklı sözlerden oluşur, ama belirli bir uyak düzeniyle başlanmışsa bu düzen güftenin sonuna kadar korunur. Nakarat, şarkının akılda kalıcılığını artırmak için kullanılır ve sözleri değişmeden yinelenir. Kimi zaman bir veya iki satırdan oluşan, kendi içinde bir uyak düzeni bulunabilen "ön nakarat" kısmı nakaratlardan önce yer alır.

Fransızca klasik dönem şarkılarındaysa, yukarıda sözünü ettiğimiz gibi, duygular melodiden çok sözlerle verilmek istendiği için bu yapıya kimi zaman uyulmamıştır. Örneğin Jacques Prevert'in ünlü şiirinden bestelenen, başta Yves Montand ve Serge Reggiani'nin seslendirdiği *Barbara* adlı parça dört kıtadan oluşur. Güftenin iç bölümlerinin (kıta gibi) dize sayısı değişkendir. Şarkıda nakarat bulunmamaktadır. Parça şöyledir:

Rappelle-toi Barbara
 Il pleuvait sans cesse sur Brest ce jour-là
 Et tu marchais souriante
 Épanouie ravie ruisselante
 Sous la pluie
 Rappelle-toi Barbara
 Il pleuvait sans cesse sur Brest
 Et je t'ai croisée rue de Siam
 Tu souriais
 Et moi je souriais de même

Rappelle-toi Barbara
 Toi que je ne connaissais pas
 Toi qui ne me connaissais pas
 Rappelle-toi
 Rappelle-toi quand même ce jour-là
 N'oublie pas
 (Hatırla Barbara
 Dinmek bilmeyen bir yağmur yağıyordu Brest'e o gün
 Ve sen gülümseyerek yürüyordun yağmur altında
 Gencecik, hayran ve sıırsıklam
 Hatırla Barbara
 Dinmek bilmeyen bir yağmur yapıyordu Brest'e
 Siam sokağında rastladım sana
 Gülümsüyordun
 Gülümsüyordum ben de
 Hatırla Barbara
 Tanımadığım biriydin sen
 Bense tanımadığın biri
 Hatırla
 N'olur hatırla o günü
 Unutma)
 (Prévert, 2003: 195)

Dünya ülkelerinin çoğunda olduğu gibi Fransa'da da birden çok müzikal türde eser verilmektedir. Örneğin, bir alt kültür ürünü olan *rap* ve *hip-hop* türü müzikler Amerika'dan sonra en çok Fransa'da gözdedir. *Rock* da, aynı şekilde, Fransa'da popüler bir türdür. Fakat bu kültüre bağlı *rock* müzisyenlerinin şarkı sözlerinde Fransızcaı kullanma konusunda ısrarcı olmalarından dolayı şarkılarının etki alanları Fransızca konuşulan ülkelerle sınırlı kalmıştır. Klasik *rock* dışındaki *rock* türevleri ve *rap* gibi müzik türlerinin, her türlü yerleşik kuralı inkâr etmeleri nedeniyle kendi özgün müzikal yapılarını oluşturturdukları söylenebilir. Bu tarz müzik yapanların müzikal yapıya

uygun konular seçmeleri ve söz/müzik uyumu gözetmeleri nedeniyle bu tür eserlerde dilin düzgün ve kurallara uygun kullanımına pek ağırlık verilmemektedir. Böylesi “ağır” argo ve alt kültür jargonundan alınma sözcük ve ifadeler içeren parçaların derslerde işlenmesi uygun değildir. Zaten bu tür parçaların genellikle bir süre için popüler olsalar da, uzun dönemde kalıcı olamadıkları görülür. Bu gibi ürünlerde kullanılan dil de günden güne değişim gösterir. Bu nedenle böylesi müziklerin dinletilmesi öğrenci ya da hedef dili öğrenmek isteyen birey üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir.

Bir diğer teknik ölçüt de şarkının süresidir. Şarkı süresi genellikle şarkıcının ticari kaygıları nedeniyle 3 ila 5 dakika arasında olmaktadır. Fakat bu kurala uymayan şarkılar da elbette mevcuttur. Dersin süresinin 40 ila 50 dakika arasında sınırlandırıldığı düşünülürse uzun şarkıların seçilmemesi uygun bir davranış olacaktır.

Tüm bu teknik ölçütlerin sayıca kabarıklığı, seçilecek olan şarkıların sayısının azalacağı kaygısını duyurmamalıdır. Tersine, ilgi alanımızı oluşturan Fransızca klasik dönem şarkıların neredeyse hepsi sayageldiğimiz bu teknik ölçütlerin sınırları içinde kalmaktadır. Şarkılar seçilirken bu teknik ölçütlere uyulması, şarkının işlenişi ve sözlerin anlaşılması açısından öğretmene olduğu kadar öğrenciye de kolaylık sağlayacaktır.

5.2. Sesletime İlişkin Ölçütler

Konumuz olan Fransızca şarkıların çoğunun sesletim açısından “kurallı” ya da “nizami” olanın dışına çıktıkları pek söylenemez. Yukarıda da sözü edildiği gibi, sözü müziğin önünde tutan bu müzik türü tema ağırlıklı olduğundan güftelerde geçen sözcükler genellikle anlaşılır ve düzgün ifadelidir. Sesletim açısından bakıldığında Enzo Enzo’nun *Quelqu’un de bien* adlı şarkısı, kurallara uygun bir parçaya örnek verilebilir:

“Juste quelqu’un de bien

Quelqu’un de bien

Le cœur à portée de main

Juste quelqu'un de bien
 Sans grand destin
 Une amie à qui l'on tient
 Juste quelqu'un de bien
 Quelqu'un de bien
 (Sadece iyi bir insan,
 İyi bir insan.
 Kalp elin erişebileceği uzaklıkta.
 Geleceği parlak olmasa da olur.
 Güvenilecek bir arkadaş.
 Sadece iyi bir insan,
 İyi bir insan...)”

Şarkıcı, kimi durumlarda, şarkının müzikal yapısına bağlı olarak, prozodi uyumu sağlamak için, dizelerdeki kimi sesleri ve sözcükleri yutabilir. Bu tür ses ve sözcük yutmaları (ses düşmesi) bir konuşma bozukluğu gibi algılansa da hâlihazırda günlük konuşma dilinde, yani radyo veya televizyon programlarında karşımıza çıkabilecek ya da frankofon bir kişiyle bir öğrencinin sözlü iletişime girmesi durumunda karşılaşılabileceği bir durumdur. Bu nedenle, dil derslerinde prozodi uyumu olan parçaların dinletilmesinin ileri düzeydeki öğrencilerin günlük konuşma dilini öğrenmelerine yararı olacaktır. Patrick Bruel'in *J'te mentirais* adlı parçası buna bir örnek olarak verilebilir:

J'te mentirais
 Si j'te disais qu'j'y ai pas pensé
 Si j'te disais qu'j'ai pas voulu retenir le nom de sa rue
 Si j'te disais, mon amour, que j'ai rien senti,
 Rien entendu de ces non-dits
 Qu'à ses silences, j'ai pas souri
 J'te mentirais j'te mentirais
 (Sana yalan söylemiş olurdum

Eğer bunu düşünmediğimi söyleseydim,
 Eğer yaşadığı sokağın adını unutmak istemediğimi söyleseydim.
 Eğer aşkımın bana hiçbir şey hissettirmediğini söyleseydim,
 Söylenmeyen kelimelerinden bir şey duyulmadığını,
 Bu sessizliğin beni gülümsetmediğini...
 Sana yalan söylemiş olurdum.
 Sana yalan söylemiş olurdum.)

Yukarıdaki parçada şarkıcı, sözleri müziğe uydurmak adına, olumsuzluk belirtmek üzere eylemlerin önüne konması gereken “*ne*” belirtecini kullanmamış, “*je*” (ben) adındaki “*e*” harfini ve “*que*” (-diği, ki) adılının “*e*” harfini bilerek düşürmüştür.

5.3. Dile İlişkin Ölçütler

Fransızca klasik dönem şarkıları, yukarıda sözü edildiği gibi, mesaj ağırlıklıdır ve bu nedenle bu şarkılarda söz dizimine genellikle önem verildiği söylenebilir. Ayrıca bu şarkıların güftelerinde birçok farklı sözcüğün ve kimi zaman da deyimlerin bulunması Fransızca öğrenenlerin sözcük dağarcıklarının gelişmesine büyük yararı olacaktır. Kuşkusuz, dizelerde farklı zamanların eylem çekimlerinin ve genelde dilbilgisi kurallarının kullanımı da şarkı sözlerinin dilsel açıdan oluşturduğu zenginliğe katkıda bulunacaktır.

Aşağıda, bu zenginliği örneklendirmek amacıyla şarkı sözlerinden dizeler verilmiştir:

Edith Piaf’ın *La vie en rose* adlı parçasında bildirme kiplerinden şimdiki zaman (*Le Présent de l’Indicatif*) kullanılmıştır:

Quand il me prend dans ses bras
 Il me parle tout bas,

Je vois la vie en rose.
 Il me dit des mots d'amour,
 Des mots de tous les jours,
 Et ça me fait quelque chose.

(Beni kollarına aldığında,
 Bir şeyler fısıldadığında,
 Ne kadar pembe görüyorum hayatı.
 Aşk sözcükleri söylüyor bana,
 Sıradan sözcükler,
 Ve bir şeyler oluyor sonra bana.)

Gilbert Becaud'nun *Nathalie* adlı parçasında genelde ek eylemin belirli geçmiş zamanı ile hikâye bileşik zamanlardan şimdiki zamanın hikâyesi (*l'Imparfait*) kullanılmıştır:

La place rouge était vide
 Devant moi marchait Nathalie
 Elle avait un joli nom, mon guide
 Nathalie
 La place rouge était blanche
 La neige faisait un tapis
 Et je suivais par ce froid dimanche
 Nathalie
 (Kızıl meydan bomboştu
 Yürüyordu önümde Nathalie
 Güzel bir adı vardı rehberimin
 Nathalie
 Kızıl meydan bembeyazdı
 Kar bir halıydı sanki
 Ve ben o soğuk pazar günü takip ediyordum

Nathalie'yi)

Michel Fugain'in *Une belle histoire* adlı parçası belirli geçmiş zaman ve ek eylemin “belirli geçmiş zaman”ıyla (*le Passé Composé – l’Imparfait*) yazılmıştır:

Ils se sont cachés dans un grand champ de blé
 Se laissant porter par le courant
 Se sont raconté leurs vies qui commençaient
 Ils n'étaient encore que des enfants, des enfants
 Qui s'étaient trouvés au bord du chemin
 Sur l'autoroute des vacances
 C'était sans doute un jour de chance
 Qui cueillirent le ciel au creux de leur main
 Comme on cueille la providence
 Refusant de penser aux lendemains

(Büyük bir buğday tarlasına saklandılar
 Kendilerini akıntıya bırakırken
 Yeni başlayan hayatlarını anlattılar birbirlerine
 Hâlâ çocuk yaşıydılar,
 Tatilcilerin geçtiği karayolunda
 Yol kenarında iki çocuktular.
 Şüphesiz şanslı bir gündü
 Gökyüzünü avuçlarına sığdıranlardı onlar
 Tıpkı bizim kadere sarıldığımız gibi
 Yarınları düşünmeyi reddederek)

Francis Cabrel'in *C'est écrit* adlı parçası bildirme kiplerinden gelecek zaman (*le Futur*) ve belirsiz geçmiş zamanla yazılmıştır. Ayrıca şarkının sözlerinde “*que les diables l'emportent*” (şeytan görsün yüzünü) deyimini kullanılmıştır:

Elle te fera changer la course des nuages
 Balayer tes projets, vieillir bien avant l'âge
 Tu la perdras cent fois dans les vapeurs des ports
 C'est écrit ...

Elle rentrera blessée dans les parfums d'un autre
 Tu t'entendras hurler "que les diables l'emportent"
 Elle voudras que tu pardonnes et tu pardonneras,
 C'est écrit...

(Bulutların seyrini değiştirecek sana
 Planlarını alıp götürecek, zamanından önce yaşlanacaksın
 Yüzlerce defa yitireceksin onu limanların sisinde
 Böyle yazılmış bu.

Üzerine başkalarının kokusu sinmiş halde, yaralanmış dönecek sana
 Ona “şeytan görsün yüzünü” diye bağırırken bulacaksın kendini
 Senden af dileyecek ve sen affedeceksin
 Böyle yazılmış bu.)

Sinsemilia grubunun *Tout le bonheur du monde* adlı parçası dilek kipinde (le Subjonctif) yazılmıştır.

On vous souhaite tout le bonheur du monde
 Et que quelqu'un vous tende la main
 Que votre chemin évite les bombes
 Qu'il mène vers de calmes jardins

On vous souhaite tout le bonheur du monde
 Pour aujourd'hui comme pour demain
 Que votre soleil éclaire l'ombre

Qu'il brille d'amour au quotidien

(Sana dünyanın tüm mutluluğunu
Yanında elini tutacak birisinin olmasını,
Yoluna bombaların düşmemesini,
Ve huzur dolu bahçelerden yürümeni diliyoruz

Sana dünyanın tüm mutluluğunu diliyoruz
Yarın için de bugün dilediğimiz gibi.
Güneşinin karanlığı aydınlatmasını
Her gün aşkla ışıldamasını diliyoruz)

Francis Cabrel'in *Des gens formidables* adlı parçası şart kipinde (le Conditionnel) yazılmıştır.

On dirait des choses essentielles
Et de toute beauté
Comme on serait né avec des ailes
Ça serait pas compliqué
On aurait des mots qui touchent
et qui transpercent
Les traîtres et les menteurs
Mais on fait de petites chansons
pour le commerce

(Önemli şeylerden bahsederdik
Ve tüm güzelliklerden
Sanki kanatlarla doğmuşuz gibi.
Çok zor olmazdı
Hainlerin, yalancıların bile içine işleyen
Dokunaklı sözlerimiz olurdu

Ama küçük şarkılar da yapardık
Geçinmek için)

Jacques Brel'in *Ne me quitte pas* adlı parçasında işaret sıfatları (les Adjectifs Demonstratifs) ve tanımlıklar (les Articles) bulunmaktadır.

Ne me quitte pas
Il faut oublier
Tout peut s'oublier
Qui s'enfuit déjà
Oublier le temps
Des malentendus
Et le temps perdu
A savoir comment
Oublier ces heures
Qui tuaient parfois
A coups de pourquoi
Le coeur du bonheure
Ne me quitte pas, ne me quitte pas
(Terk etme beni
Unutmak lazım bunları
Her şey unutulabilir
Yitirdiklerimiz bile
Unutmak zamanı
Yanlış anlaşılanları,
Ve yitirdiğimiz zamanı
Bilmek nasıl olduğunu
Kimi zaman niçinlerin sızısını öldüren
Bu saatleri unutmanın
Mutluluğumun kalbi
Beni terk etme, beni terk etme)

Bénabar'ın *Dis-lui oui* adlı parçasında birçok kişi adılına (*les Pronoms Personelles*) yer verilmiştir:

Muriel je t'en prie
 Je t'en supplie
 Dis-lui Ouiiii
 Depuis qu'tu l'as quitté, il habite chez moi
 Je ne peux plus le supporter, Muriel aide-moi
 Il veut toujours qu'on parle et qu'on parle que de lui
 La discussion consiste à l'écouter, à dire " oui "
 Le seul moment tranquille c'est quand il t'écrit
 Mais les poèmes de cinq pages, après il me les lit

(Muriel n'olursun
 Yalvarırım sana
 Ona evet de
 Sen onu terk ettiğinden beri bende kalıyor
 Artık dayanamıyorum, yardım et bana Muriel
 Sürekli konuşalım istiyor ve ondan bahsedelim istiyor
 Hep onu dinlemek ve “Evet” demek zorunda kalıyorum
 Tek sessiz kaldığı sana yazdığı zaman
 Sonra yazdığı beş sayfalık şiirleri bana okuyor)

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi, şarkılar birçok dilsel öğeyi bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle söz konusu parçaların öğrencinin temel dilbilgisi konularında bir kulak dolgunluğu sağlayabilmesine ve sözcük dağarcığını geliştirmesine yararı olacaktır. Dilin geleneksel söz dizimine ve dilbilgisi kurallarına büyük ölçüde uyan Fransızca şarkılardan zaman, uyum, tanımlık, kişi adıları gibi konularda zengin bir ders materyali olarak yararlanılabilir. Dizelerde geçen kimi sözcüklerin (*transpercer, toucher* vb.) yalnızca düz anlamlarına alışık olan öğrenci, bu sözcüklerin yan anlamlarını da öğrenme fırsatı bulacaktır. Ayrıca bu şarkılar kimi deyimleri de içinde

barındırmaktadır. Şarkılar, birer eğlence malzemesi olmaları nedeniyle öğrencilerin ders dışında da yararlanabilecekleri bir dil kaynağı sayılabilir.

5.4. Kültürel Değerlere İlişkin Ölçütler

Kültürel değerler, bir toplumun kendisi açısından önemli saydığı, o toplumun karakteristik özelliklerini yansıtan değerler bütünü olarak açıklanabilir. Bu değerler yerel damak tadına uygun yemekler, halk dansları ya da yerel motifler içeren halılar gibi somut ürünler olabilir. Amerikalıların toplum yaşamında ağırlığını hissettiren “bireysellik”, Türk toplumunda yaşlılara duyulan büyük saygı, Fransa’da moda verilen önem ya da toplumun ortak geçmişi gibi soyut kavramlar olarak da kendini gösterebilir.

İçinde birçok farklı kültürün bir arada, uyum içinde yaşadığını vurgulamak için kendisini bir “eritme kabı” olarak nitelendiren Amerikan kültürünün aksine, Fransız kültürü birden fazla etnik kökenden gelenleri tek bir ortak kültürde birleştirmeyi ilke edinmiştir. Bu amacın güçlü biçimde hissedildiği Fransızca şarkılar, özellikle klasik dönem şarkıları, günlük yaşam ve tarihsel olaylara göndermeler taşır. Öğrenciler aşktan ölüme, kentleşmeden çevreciliğe geniş bir tema yelpazesinden seçilerek ortaya konmuş bu şarkılardan yararlanarak Fransız kültürüne ilişkin çok yönlü bilgi sahibi olabilir.

Jean Calvet, kültür öğretimi derslerinde kullanılacak şarkıların temalarını yirmi başlık altında toplamıştır (1980: 43-53). Bu başlıklar ile o sınıflandırmaya giren örnek parçalar ve şarkıcılar şöyle sıralanır:

1. **Ergenlik** (*Adolescence*): *Mes jeunes années* – Charles Trenet, *Mon enfance* - Jacques Brel, *Dix ans* – Alain Souchon, *Tous les garçons et les filles de mon âge* – Françoise Hardy,

2. **Şarkıcıların gözüyle şarkılar** (*La chanson vue par les chanteurs*): *Le rideau rouge* – Gilbert Beaud, *Le p’tit chanteur* – Alain Souchon, *Une chanson* - Daniel Balavoine,

3. **Belçikalı Şarkıcılardan Şarkılar** (*La Chanson Belge*): Jacques Brel, Paul Louka, Salvatore Adamo
4. **Quebec’li Şarkıcılardan Şarkılar** (*La chanson québécoise*): Félix Leclerc, Gilles Vigneault, Robert Charlebois
5. **Okul** (*L’école*): *L’école est finie* – Sheila, *Dix ans* – Alain Souchon, *En sortant de l’école* – Yves Montand
6. **Çevre** (*L’écologie*): *La Montagne* – Jean Ferrat, *J’ai planté un arbre* – Gilles Vigneault, *Au bord de la rivière* – Michel Buhler
7. **Aile** (*La famille*): *Mon frère* – Maxime Le Forestier, *La mama* – Charles Aznavour, *Mon enfance* – Jacques Brel
8. **Kadın** (*La femme*): *Mon marie est parti* - Anne Sylvestre, *Allez voir vous avez des ailles* - Pauline Julien
9. **Savaş** (*La Guerre*): *Le déserteur* – Boris Vian/Serge Reggiani, *Les deux oncles* – Georges Brassens, *Les Ricains* – Michel Sardou
10. **İletişim/Medya** (*L’information*): *La vérité* – Guy Béart, *Les temps difficiles* – Léo Ferré, *C’est écrit dans l’journal* – Pauline Julien
11. **Hobiler** (*Les loisirs*): *La bière* – Jacques Brel, Georges Brassens – *Le vin, Les bals populaires* - Michel Sardou
12. **Moda/Züppelik** (*La mode/le snobisme*): *J’suis snobe* – Boris Vian, *La Parisienne* – Marie-Paule Belle, *Les Paumés du petit matin* – Jacques Brel
13. **Müzik** (*La musique*): *Le jazz et la java* – Claude Nougaro, *En v’la du slow, en v’la* – Johnny Hallyday, *Le pianiste de Varsovie* – Gilbert Bécaud
14. **Ölüm acısı** (*La peine de mort*): *Je suis pour* – Michel Sardou, *Ni Dieu ni maitre* – Léo Ferré

15. **Politika** (*La politique*): *Temps difficiles* – Léo Ferré, *Actualités* – Yves Montand, *Les temps des colonies* – Michel Sardou
16. **İrkçılık** (*Le racisme*): *Nuit et brouillard* – Jean Ferrat, *La petite juive* – Maurice Fanon, *Immigrés* – Michel Buhler
17. **Din** (*La Religion*): *Humblement il est venu* – Georges Moustaki, *Grand Jacques* – Jacques Brel, *Monsieur tout blanc* – Léo Ferré
18. **İş Yaşamı** (*Le travail*): *Le travail c'est la santé* – Henri Salvador, *Pauvre Martin* – George Brassens, *Travail Famille Patrie* – André Dassary
19. **Kent** (*La ville*): *Paris Canaille* – Léo Ferré, *Ma douce vallée* – Francis Lemarque, *Hommes des villes* – Jean Sommer
20. **Tatil/Turizm** (*Voyages, tourisme*): *Moi mes souliers* – Felix Leclerc, *Le bateau blanc* – Gilbert Becaude, *Le caravanier* – Julien Clerc

Biz ise çalışmamızda temaları gruplandırmayı tercih ettik. Sonuç olarak, her kültürün, başka bir kültüre göre daha fazla önem verdiği ya da hiç önemsemediği bir değeri olabilir. Fakat kültürden kültüre değişmeyen kimi ortak değerler vardır. Dünyanın neresine gidilirse gidilsin, her insanın bir arkadaşı olacaktır; aşkı hissedecektir; hayvanlar ya da doğayla ilgilenecektir; bir yakınını ya da akrabasını kaybedip arkasından acı çekecektir. Yani, temel insani duygular değişime uğramayan duygularımızdandır. Hangi kültürden olurlarsa olsunlar, insanlar acı ve mutluluğa aynı tepkiyi verecektir. Bunun yanında kültürden kültüre değişen tepkiler de vardır. Örneğin yeni bir şehri görmek, yeni bir yeri keşfetmek insanda bir heyecan yaratacaktır ama Paris'i ilk kez gören birisiyle İstanbul'u ilk kez gören birisinin aynı heyecanı hissetmeleri beklenemez. Toplumların politik yapıyla, ırkçılıkla, iş hayatıyla veya kadınlarla ilgili tutumları ya da tepkileri farklılık gösterebilir.

Bu açıklamanın ışığında bir sınıflandırmaya gittiğimizde genel temalar sınıflandırmasında aşağıdaki temaları sayabiliriz:

1. **Arkadaşlık:** *Jef* – Jacques Brel

Non Jef t'es pas tout seul
 Mais arrête de pleurer
 Comme ça devant tout le monde
 Parce qu'une demi-vieille
 Parce qu'une fausse blonde
 T'a relaissé tomber
 (Hayır, Jef. Yalnız değilsin
 Bırak artık ağlamayı
 Böyle herkesin ortasında
 Geçkince bir sahte sarışın
 Terk edip gitti diye seni)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Ami* – Francis Cabrel, *Les copains d'abord* - Georges Brassens.

2. **Aşk:** *L'amour c'est comme un jour* – Charles Aznavour

L'amour c'est comme un jour
 Ça s'en va, ça s'en va l'amour
 C'est comme un jour de soleil en ripaille
 Et de lune en chamaille
 Et de pluie en bataille
 L'amour c'est comme un jour
 Ça s'en va, ça s'en va l'amour
 (Aşk, bir gün gibi
 Geçip gider, geçip gider aşk
 Güneşe doyan
 Ayla boğuşan
 Yağmurla savaşılan
 Bir gün gibi)

Geçip gider, geçip gider aşk)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Elle tu l'aimes* - Helene Segara, *Quand on n'a que l'amour* – Jacques Brel

3. **Çevre/Şehirleşme:** *La montagne* - Jean Ferrat

Pourtant que la montagne est belle
 Comment peut-on s'imaginer
 En voyant un vol d'hirondelles
 Que l'automne vient d'arriver ?
 (Ne kadar da güzel olur dağ
 Nasıl da düşleriz onu
 Kırlangıçların göz alıcı uçuşu
 Sonbahar yaklaşırken)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *La mer* – Charles Trenet, *Hors Saison* - Francis Cabrel.

4. **Çocukluk:** *Comme un arbre* - Maxime Le Forestier

Comme un arbre dans la ville
 Je suis né dans le béton
 Coincé entre deux maisons
 Sans abri sans domicile
 Comme un arbre dans la ville.
 Comme un arbre dans la ville
 (Şehirdeki bir ağaç gibi
 Betonda doğdum
 İki evin arasına sıkışmış
 Yurtsuz, barksız)

Şehirdeki bir ağaç gibi
Şehirdeki bir ağaç gibi)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Les enfants du siècle* - Yves Simon, *Enfants d'ici, enfants d'ailleurs* - Jean-Pierre Huser.

5. **Hayvan Sevgisi: *Le petit cheval*** – Georges Brassens

Le p'tit cheval dans le mauvais temps,
Qu'il avait donc du courage!
C'tait un petit cheval blanc,
Tous derrière, tous derrière,
C'tait un petit cheval blanc,
Tous derrière et lui devant.
Il n'y avait jamais d'beau temps,
(Kötü zamanlar yaşayan
Cesaret dolu minik at
Küçük, beyaz bir attı
En arkada, en arkada
Küçük, beyaz bir attı
En arkada ve önünde hiçbir zaman
Güzel anlar olmadı)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Le lion est mort ce soir* - Henri Salvador, *Le chat de la voisine* - Germaine Montero/Yves Montand.

6. **Kadın: *Madeleine*** – Jacques Brel

Ce soir j'attends Madeleine
J'ai apporté du lilas
J'en apporte toutes les semaines

Madeleine elle aime bien ça
 (Bu akşam Madeleine'i bekliyorum
 Leylaklar var elimde
 Her hafta bunlardan veriyorum ona
 Madeleine bayılıyor bunlara)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Brave Margot* - Georges Brassens, *Belle – Notre Dame de Paris* Müzikali

7. **Okul:** *L'école est finie* – Sheila

Donne-moi ta main et prends la mienne
 La cloche a sonné ça signifie
 La rue est à nous que la joie vienne
 Mais oui Mais oui l'école est finie
 (Elini uzat bana, tut elimi
 Zil çaldı demektir bu
 Mutluluğun yaklaştığı yol bizim
 Ama evet, ama evet
 Okul bitti)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *A côté du canal* - Francis Lemarque, *Le Maître de l'école* - Gilbert Laffaille.

8. **Ölüm:** *Le dernier repas* - Jacques Brel

A mon dernier repas
 Je veux voir mes frères
 Et mes chiens et mes chats
 Et le bord de la mer
 (Son yemeğimde)

Kardeşlerimi görmek istiyorum
Köpeklerimi ve kedilerimi de
Ve deniz kıyısını)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *A mourir pour mourir* - Barbara, *Je veux quitter ce monde* – Maxime Le Forestier.

9. Seyahat: *Moi, mes souliers* – Felix Leclerc

Moi mes souliers ont beaucoup voyagé
Ils m'ont porté de l'école à la guerre
J'ai traversé sur mes souliers ferrés
Le monde et sa misère.
(Ben ve ayakkabılarım çok gezdik
Taşıdılar beni okuldan savaşa kadar
Dolaştım üzerinde sonra demirli ayakkabılarımla
Dünyanın ve tüm acısının)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Bille de verre* – Maxime Le Forestier, *Nous partirons tous deux* - Yves Simon.

Kimi temalar da o toplumun kültürel yapısını bilmeksizin zor anlaşılır. Örneğin, “Çanakkale Türküsü” diye ünlenmiş, “Çanakkale içinde vurdular beni” dizesiyle başlayan türkü savaş temalı bir parçadır; ama Türk kültürüne ait olmayan birinin bu şarkıyı dinlerken bir Türk kadar duygulanması beklenemez. Burada anlatılan tarihsel bir olaydır; olayı yaşamış toplumun bireyleriyle aynı tarihsel geçmişe sahip olmamak bu temanın gerektiği kadar anlaşılmasına neden olacaktır. Aynı şekilde, toplumların yönetim biçimleri, kültürel ürünleri, aile ve toplum yapılarındaki farklılıklar da temalara yansıyacaktır.

Çalışmamızda Fransız kültürüne özgü temaları aşağıdaki gibi listelemeyi uygun gördük:

1. **Aile:** *Entre père et mari* – Yves Duteil

Entre père et mari
Je suis dans votre amour
Entre vos deux regards
Différents mais semblables
Installé pour la vie
Ma fille qui grandit
Devenue femme aussi
(Baba ve koca olmak arasında
Aşkınızın tam ortasındayım
İki farklı bakışın ortasında
Farklı ama birbirine yakın
Hayata kilitlenmiş
Büyüyen kızım da
Artık bir kadın oldu)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: La Maison - Jean-Pierre Huser, Lettre à mon père - Yves Simon.

2. **İrkçılık:** *Né quelque part* – Maxime Le Forestier

On choisit pas ses parents
On choisit pas sa famille
On choisit pas non plus
Les trottoirs de Manille
De Paris ou d'Alger

Pour apprendre à marcher
 (İnsan seçemez annesini babasını
 İnsan seçemez ailesini
 İnsan seçemez artık
 Yürümeyi öğreneceği kaldırımın
 Manille’de mi, Paris’te mi
 Yoksa Cezayir’de mi olacağını)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Nés en France* – Yves Simone, *Chanson pour l’Auvergnat* – George Brassens.

3. **İş hayatı:** *Le Poinçonneur des Lilas* – Serge Gainsbourg

J’ suis l’poinçonneur des Lilas
 Le gars qu’on croise et qu’on n’ regarde pas
 Y’ a pas d’ soleil sous la terre
 Drôle de croisière
 Pour tuer l’ennui j’ai dans ma veste
 Les extraits du Reader’s Digest
 (Ben kompartıman görevlisiyim
 Garlarda dolaşan, yanından görmeden geçip gittiğiniz
 Toprağın altına güneş girmez
 İlginç bir gezinti
 Sıkıntımı yenmek için taşırım
 Rider’s Digest dergisinden kesikler)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *La montagne* – Jean Ferrat, *Les routiers* - Francis Lemarque.

4. **Paris:** *Paris ma rose* – Serge Reggiani

Où est passé Paris ma rose ?
 Paris sur Seine la bouclée ?
 Sont partis emportant la clé
 Les nonchalants du long des quais
 Paris ma rose
 (Nereye gitti gülüm Paris?
 Bukleye benzeyen Seine üzerinde uzanan
 Gittiler anahtarını da alıp
 Uzun rıhtımdaki tembellerle beraber
 Gülüm Paris)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Sous le ciel de Paris* – Edith Piaf, *Saint-Germain des Prés* – Léo Ferré/Yves Montand

5. **Politika:** *Flamenco* - Georges Moustaki

Qui le premier pourra chanter
 Les accords de la liberté ?
 Il chantera le Flamenco
 Dans une Espagne sans Franco
 Ce sera fête ce jour là
 Et moi je voudrais être là
 Pour écouter le Flamenco
 (İlk kim söyleyecek
 Özgürlüğün notalarını?
 O ki, Franco'suz bir İspanya'da
 Flamenco söyleyecektir
 İşte o gün bayram olacak
 Ben de o gün orda olmalıyım

Flamenco dinlemek için)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Paris Mai* - Claude Nougaro, *Au printemps de quoi rêvais-tu* - Jean Ferrat.

6. **Sanat ve sanatçı:** *A Brassens* – Jean Ferrat

Est-ce un reflet de ta moustache
Ou bien tes cris de Mort aux vaches!

Qui les séduit

De tes grosses mains maladroites
Quand tu leur mets dessus la patte

C'est du tout cuit

(Bıyıklarının görüntüsü mü

Yoksa ineklere bağırdığın can çekişmelerin mi

Onları baştan çıkaran

Kocaman sakar ellerini

Ayaklarının üstünde birleştirdiğinde

Bu işi oldu bil.)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Sur la place* - Jacques Brel, *Les poètes* – Léo Ferré.

7. **Savaş:** *Nuit et brouillard* – Jean Ferrat

Ils étaient vingt et cent, ils étaient des milliers

Nus et maigres tremblants, dans ces wagons plombés

Qui déchiraient la nuit de leurs ongles battants

Ils étaient des milliers, ils étaient vingt et cent.

(Yirmili yüzlü gruplar halinde, binlerceydiler

Zayıf, çıplak bedenleri titriyordu kurşun delikleri olan vagonlarda

Tırnaklarını sürterek geceye acı çektiriyorlardı
Binlerceydiler, yirmili-yüzlü gruplar halinde)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Parachutiste* - Maxime Le Forestier, *Le Déserteur* – Boris Vian.

8. **Şarkı:** *Pourquoi je chante* – Georges Moustaki

Je chante des poèmes
Que je n'ai pas écrits
Je chante des "je t'aime"
Que je n'ai jamais dits

(Başkasının yazdığı
Şiirleri söylerim ben
Hiç söylemediğim “Seni Seviyorum”ları
Söylerim şarkılarda)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Je chante pour passer le temps* – Léo Ferré, *Pour qu'elle soit jolie ma chanson* – Edith Piaf.

9. **Şehirler/Ülkeler:** *Amsterdam* - Jacques Brel

Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui chantent
Les rêves qui les hantent
Au large d'Amsterdam
Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui dorment
Comme des oriflammes
Le long des berges mornes

(Amsterdam limanında
 Şarkı söyleyen denizciler
 Ve onları avlayan hayalleri vardır
 Amsterdam açıklarında
 Amsterdam limanında
 Uyuyan denizciler vardır
 Bayraklar gibi uzanan
 Solgun kıyı boyunca)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *Je voudrais voir New York* – Daniel Lavoie, *Le plus beau voyage* – Claude Gauthier

10. **Toplum/Günlük hayat:** *Les Bourgeois* – Jacques Brel

Les bourgeois c'est comme les cochons
 Plus ça devient vieux plus ça devient bête
 Les bourgeois c'est comme les cochons
 Plus ça devient vieux plus ça devient c...
 (Şu burjuvalar, aynı domuz gibiler
 Yaşlandıkça aptallaşıyorlar
 Şu burjuvalar, aynı domuz gibiler
 Yaşlandıkça daha da...)

Bu temaya uygun diğer şarkılar: *La Maison* - Jean-Pierre Huser, *La vie d'un homme* – Maxime Le Forestier

Ortalama üç-dört kıtadan ya da kırk dizeden oluşan bir söz dizisine sahip şarkıların elbette istenilen konuda yeteri kadar bilgi içermesi beklenemez. Fakat belirli temalarda, özellikle Fransız kültürüne özgü temalarda, öğrencinin hedef dili öğrenmesi için o dilin kültürünü de öğrenmesi gerektiği göz önünde bulundurulursa, şarkıların bu konudaki yararı büyük olacaktır.

5.5. Derste İşlenen Konuyla Örtüşme ve Günlük Yaşamın Önemli Anlarını Vurgulaması

Okulda ya da okul dışında, kendisini bir dil öğrenmeye adanmış ya da amaçladığı dili öğrenmiş bireylerin dil yetilerine ilişkin konuları kaydetmeleri ve ilerlemelerini görebilmeleri amacıyla Avrupa Konseyi Dil Politikası Bölümü tarafından, *Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni*'ne bağlı olarak, Avrupa Dil Portföyü adı altında bir takım yönergeler dizisi belirlenmiştir. Bu portföyün pedagojik amaçları şöyle açıklanmıştır (2009):

- Dil öğrenenlerin şu konularda motivasyonlarını yükseltmek:

1. Değişik dillerde iletişime geçme yetisini artırmak
2. Başka diller öğrenmek
3. Kültürlerarası yeni deneyimler kazandırmak

- Dil öğrenenleri şu konularda cesaretlendirmek ve yardımcı olmak:

1. Amaçlarını, öğrenme yollarını ve dil öğrenmedeki başarılarını görmelerine yardımcı olmak
2. Öğrenmeyi bir plan üzerine oturtmak
3. Kendi kendine öğrenme konusunda yardımcı olmak

- Dil öğrenenlerin çokdillilik ve kültürlerarası etkileşim konularında deneyim sahibi olmasını aşağıda sayılan eylemler vasıtasıyla sağlamak:

1. Tanışma ve seyahatler
2. Okuma
3. Medya kullanımı
4. Projeler

Buradan yola çıkılarak *Avrupa Dil Portföyü* çerçevesinde bir kullanıcı şeması oluşturulmuştur. Bu şemada üç kullanıcı tipi belirlenmiştir. Bu kullanıcı tipleri kendi aralarında ikiye ayrılmaktadır (Avrupa Dil Portföyü, 2009):

Yetkin Kullanıcı	C2	Duyduğu ve okuduğu her şeyi kolayca anlayabilir. Farklı yazılı ya da sözlü kaynaklardan edindiği bilgiyi özetleyebilir, bu kaynaklara dayalı olarak bir tartışmayı yapılandırabilir, akıcı ve doğal bir anlatım ile sunabilir. Akıcı bir dil kullanarak kendini tam anlamıyla ifade edebilir. Karmaşık durumlarda bile kendini ifade ederken ince anlam farklarından yararlanabilir.
	C1	Farklı yapıya sahip uzun ve karmaşık metinleri anlayabilir ve bu metinlerdeki dolaylı anlatımları ve imaları fark edebilir. Gereksinim duyduğu ifadeleri fazla zorlanmadan bularak kendini doğal ve akıcı bir şekilde ifade edebilir. Dili akademik ve mesleki amaçlar için ve günlük yaşamda esnek ve etkili bir şekilde kullanabilir. Karmaşık konularda, bağlantıların ve ilişkilerin açıkça ortaya konduğu, iyi yapılandırılmış, ayrıntılar içeren metinler yoluyla kendini akıcı bir şekilde ifade edebilir.
Bağımsız Kullanıcı	B2	Soyut ve somut konulara dayalı karmaşık metinlerin ana fikrini anlayabilir, kendi uzmanlık alanı olan konularda teknik tartışmalar yürütebilir Çok zorlanmadan, belli ölçüde doğal ve akıcı bir dil kullanarak anadilde konuşan birisiyle iletişim kurabilir. Farklı konularda, ayrıntılı ve anlaşılır bir şekilde kendini ifade edebilir ve bir konunun olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koyarak kendi bakış açısını yansıtabilir.
	B1	Günlük yaşamda, işte ya da okulda, sık karşılaştığı ve tanıdık olduğu konulara dayalı yazılı ve sözlü ifadeleri ana hatlarıyla anlayabilir. Seyahatlerde, dilin konuşulduğu yerlerde karşılaşılabilecek çoğu durumların üstesinden gelebilir. Kişisel ilgi alanları doğrultusunda ya da bildiği konularda, basit, ancak fikirler arası bağlantıların oluşturulmuş olduğu metinler yoluyla kendini ifade edebilir. Yaşadığı olayları ve deneyimlerini aktarabilir; düşlerinden, umutlarından ve isteklerinden söz edebilir, görüşlerini ve planlarını kısaca nedenleriyle ortaya koyabilir.

Temel Kullanıcı	A2	Kişisel, aile, alışveriş, iş ve yakın çevre ile ilgili konularda çok sık kullanılan temel deyimleri ve cümleleri anlayabilir. Bildiği, alışılmış konularda doğrudan bilgi alışverişinde bulunarak basit düzeyde iletişim kurabilir. Basit bir dil kullanarak kendi özgeçmişi ve yakın çevresi hakkında bilgi verebilir ve anlık gereksinimleri karşılayabilir
	A1	Somut gereksinimlerini karşılayabilmek adına bilinen, günlük ifadeleri ve çok temel deyimleri anlayabilir ve kullanabilir. Kendini ya da başkalarını tanıtabilir, bu bağlamda, nerede oturduğu, kimleri tanıdığı, sahip oldukları ve benzeri temel sorular yoluyla iletişim kurabilir. Konuştugu kişilerin yavaş ve anlaşılır bir şekilde konuşması ve yardıma hazır olması halinde basit düzeyde iletişim kurabilir.

Bu kullanıcı tiplerini temel alarak hazırlanan Fransızca dil öğretim kitaplarını incelediğimiz zaman, “4. Fransızca Şarkılar ve Fransızca Eğitimi” başlığında saydığımız alt başlıklarla örtüşme olduğunu gördük. Örneğin, *Forum 1* adlı Fransızca dil öğretim kitabında her bir üniteye yapılacaklar altı başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar *İletişim* (Objectifs communicatifs), *Dilbilgisel Yapı* (Structures Grammaticales), *Sözcük Dağarcığı* (Lexique), *Sesletim* (Phonétique), *Yazılı Anlatım* (Ecrit) ve *Kültürlerarası İletişim*’dir (Interculturel). Örneği açmak gerekirse, birinci ünitenin *Dilbilgisel Yapı* başlığı altında tanımlıkların, *Kültürlerarası İletişim* başlığı altında ise Fransa ve Avrupa’nın bölgeleri konularının, her ünitenin *Sesletim* başlıklı konularında ise değişik seslerin ve aksanların işlenmesi öngörülmektedir. Beşinci ünitenin *Sözcük Dağarcığı* başlığı altında da ülke adları konusu işlenmektedir.

Bir diğer metot kitabı olan *Taxi! 1*’de ise üniteler üç başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar *Sosyokültürel İçerikler* (Contenus Socioculturels), *Dersler* (Leçons) ve *İletişimsel Hedefler* (Objectifs Communicatifs) şeklindedir. Örneğin, ikinci ünitenin *Sosyokültürel İçerikler* başlığı altında *Sanat: Bazı Fransız Sanatçılar* (Quelques artistes français) konusunun, yani kimi Fransız sanatçıların tanıtımının, *İletişimsel Hedefler*

konusu altında ise iyelik durumu belirtme (Exprimer la possession) konusunun işlenmesi öngörülmektedir. Dördüncü ünitenin *Sosyokültürel İçerikler* başlığı altında İş yaşamı ve haftasonu (La vie en travail et le week-end) konusunun işlenmesi öngörülmektedir.

Dilbilgisi, sesletim, sosyokültürel veya kültürlerarası iletişim gibi farklı adlar altında verilen, fakat dilsel yapı ve Fransız kültürünün tanıtımı gibi ortak amaçlara sahip olan konulara yardımcı olarak gördüğümüz Fransızca şarkılar, gerek tema gerekse dilsel yapı açısından ders kitaplarında işlenen konularla büyük ölçüde örtüşme göstermektedir. Şarkıların anlatısal ve dilsel açıdan çok karmaşık yapılara sahip olmamaları nedeniyle temel kullanıcılara (A1-A2) ve bağımsız kullanıcılara (B1-B2) yönelik yararı daha fazla olacaktır.

BÖLÜM 6

ŞARKILARIN DERS MATERYALİ OLARAK İŞLENMESİ

Bir ders dışı öğrenim materyali olarak gördüğümüz şarkıların derste işlenmesiyle, edilgen bir çalışma olan dinleme ve okuma ile etkin bir çalışma olan konuşma, yazma ve iletişim yetilerinin geliştirilmesi öngörülmektedir. Bu yetilerin geliştirilmesine yardımcı olacak dilbilgisi, sözcük dağarcığı ve kültürel öğeler de öğrenciye kazandırılacaktır.

Bu alanda yapılan bir çalışma, dinlemenin, konuşma yetisine göre iki kat, okuma yetisine göre dört kat, yazma yetisine göre ise beş kat daha fazla kullanıldığını belirtmektedir. Dinleme ve konuşma, yabancı bir dili öğrenmede diğer yetilere göre daha büyük bir öneme sahiptir (Lacorte ve Thurston, 2009: 49).

Şarkıların dil yetilerini geliştirme amacıyla ders materyali olarak kullanılması konusunda benzer çalışmalar mevcuttur. Örneğin Lacorte ve Thurston şarkının derste işlenmesini dört aşamaya ayırmışlardır. Bu aşamalar şöyledir:

1. Dinleme yetisini geliştirme
2. Sözcük dağarcığını ve dilbilgisel yapıyı güçlendirme
3. Konuşma ve tartışma ortamı oluşturma
4. Hedef dilin kültürel ve tarihsel boyutlarını tanıtmaya

Bu amaçlar çerçevesinde, temel düzeydeki öğrenciye şarkı iki kez, orta ve ileri düzeydeki öğrencilere ise bir kez dinletilir. Temel düzeydeki öğrencilere verilen şarkı sözü metninde hedef dilin seslerini öğrencinin tanıması amaçlanır. Bu sebepten ötürü hedef dile özgü seslerin olduğu kelimelerdeki o seslerin yerinde boşluk vardır. Orta ve

ileri düzeydeki öğrencilere verilen metinlerde ise verilen boşluklardaki kelimeleri tahmin etmeleri istenir. Şarkı üçüncü kez dinletilir (orta ve ileri düzeydeki öğrenciler için ikinci kez) ve sonraki aşamada dilbilgisel yapıyı öğrenmeleri için öğrencilerden zamana göre çekilen fiilleri belirlemeleri istenir. Üçüncü aşama ise orta ve ileri düzey öğrencilere uygulanır. Tartışma ve konuşma açmak amacıyla şarkıdaki anlatıya uygun olarak sorular sorulur. İleri düzeydeki öğrencilerden ise gruplar oluşturarak şarkıdaki anlatının temsilinin yapılması istenir. Son aşama da orta ve ileri düzey öğrenciler içindir. Kültürel ve tarihsel boyutların tanıtılması amacıyla orta düzeydeki öğrencilerden, şarkıdaki anlatıda kahramanın başından geçenlerin nasıl engellenebileceği konusunda bir liste yapmaları istenir. İleri düzey öğrencilerden ise şarkının temasıyla ilgili internet ve kütüphane araştırması yapmaları için ödev verilir (Lacorte ve Thurston, 2009: 51-53).

Ataseven (1988: 194-198) ise önce şarkının başlığını öğrenciye vererek, soru-yanıt tekniği ile tahmin çalışması yaptırır. Sonra şarkı öğrenciye dinletilir ve öğrencilerden şarkının anlamını çözmelerini beklenir. Üçüncü aşamada şarkının sözleri öğrenciye dağıtılır ve önemli sözcüklerin, çekilen fiillerin ve zamanlarının, iyelik zamirlerinin belirlenmesi istenir. Bir sonraki aşamada şarkının şiirsel karakterini belirleyen mecazların ve deyimlerin bulunması, temanın ve anlatının özeti istenir. Son aşamada ise şarkının konusuyla ilgili olarak bir tartışma açılır.

Dünyadaki Fransızca öğretmenlerinin en çok başvurduğu eğitsel kaynaklardan olan *Le Français Dans Le Monde* adlı derginin her sayısında bir şarkı işlenmektedir. Derginin 346. sayısında Sinsemilia'nın *Tout le Bonheur du Monde* adlı şarkısının işlenmesini örnek alabiliriz. Amaçlananlar, öğrencinin sözcük dağarcığı ve dilbilgisel yapıyla ilgili becerilerinin geliştirilmesidir. Şarkı bir kez dinletilir ve öğrencilerden şarkıyı anlamaları istenir. İkinci dinletişte öğrencilere şarkıdaki fiillerin bulunduğu bir liste verilir ve şarkıyı dinlerken duydukları fiillerin yanına işaret koymaları beklenir. Sonraki aşamada öğrencilere şarkının metni verilir ve bir önceki aşamada verilen listedeki fiilleri çekerek metindeki boşluklara yerleştirmeleri söylenir (Bé, 2008: 81).

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, çalışmalar farklı şekilde de olsa, amaçlar sözcük dağarcığı ve dilbilgisel yapıyı geliştirme yönünde ortaktır. Bunlara ek olarak öğrencinin konuşma ve yazma yetisini geliştirmek amaçlanabilir.

Bizim de çalışmamızda amaçladığımız bu sözü geçen çalışmalarla ortaktır. Şarkıyı öğrenciye dinleterek, öğrencinin derse olan ilgisini ve Fransızca öğrenme güdüsünü artırmayı, yapılacak olan alıştırmalarla ise, teknolojik gelişmelerle birlikte ulaşılması kolay ve işlenmesi eğlenceli olan şarkıların ders materyali olarak derslerdeki haklı yerini almasını sağlamayı diliyoruz.

6.1. Dinleme, Sözlü İfade ve Karşılıklı Konuşma (Sözlü İletişim) Becerileri

Öğrencilere şarkının metni verilmeden parça bir kez dinletilir. Basit bir alıştırma olan bu aşamada öğrencilerden gözlerini kapatarak bu alıştırma yapmaları istenebilir. Amaçlanan, şarkının duygusunun öğrenciler tarafından kapılmasıdır. Öğrencilere şarkıyı bir erkeğin mi yoksa bir kadının mı söylediği, şarkının kime söylendiği, şarkının vurgusuna bağlı olarak şarkıcının parçaya ne katmak istediği, yani şarkının hüznü mü, neşe mi yoksa öfke mi ifade ettiği sorulabilir. Bu aşamada, öğrencilerden, sık tekrar edilen, vurgusu baskın olan kelimeleri bulmaları istenir. Buna örnek olarak Bénabar'ın *Dis-lui oui* adlı parçası örnek olarak verebiliriz:

Muriel je t'en prie

Je t'en supplie

Dis-lui Ouiiii

Depuis qu'tu l'as quitté, il habite chez moi

Je ne peux plus le supporter, Muriel aide-moi

Il veut toujours qu'on parle et qu'on parle que de lui

La discussion consiste à l'écouter, à dire " oui "

Le seul moment tranquille c'est quand il t'écrit

Mais les poèmes de cinq pages, après il me les lit

(Muriel n'olursun
 Yalvarırım sana
 Ona evet de
 Sen onu terk ettiğinden beri bende kalıyor
 Artık dayanamıyorum, yardım et bana Muriel
 Sürekli konuşalım istiyor ve ondan bahsedelim istiyor
 Hep onu dinlemek ve “Evet” demek zorunda kalıyorum
 Tek sessiz kaldığı sana yazdığı zaman
 Sonra yazdığı beş sayfalık şiirleri bana okuyor)

Şarkının sözleri her ne kadar şikâyet eden birisinin söyleyeceklerinden ibaret gibi gözüktense de, şarkı temposu itibarıyla tam tersi bir izlenim vermektedir. Hitap edilen kişi Muriel adındaki bir kadındır ve “oui”, “lui” gibi kelimeler birden fazla sözün içinde geçmektedir.

Sorulacak olan sorular, öğrencinin şarkının sözlerini görmeden, temayı daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, bu temadan hareketle, öğrencilerin dinledikleri parça hakkındaki duygularını ifade etmeleri (sözlü anlatım) ve sınıf ortamında tartışmaları (karşılıklı konuşma) beklenir.

Şarkının adı da bir konuşma alıştırmayı yaratılması için bize belirleyici bir örnek oluşturabilir. Korkut (2007: 192-193) bir eserin (kitap, şarkı, film, tiyatro eseri, tablo vb.) başlığının, içeriğinin ya da verilmek istenen mesajın alıcı tarafından anlaşılmasını kolay kılmak üzere, eseri yapan kişi tarafından verilen ad olduğunu belirtir. Şarkıların adı bize anlatı hakkında birçok bilgi verebilir. Jacques Brel'in *Yaşlı Aşık*ların Şarkısı'nda (*La Chanson des Vieux Amants*) ya da Boris Vian'ın *Asker Kaçağı* (*Le Déserteur*) adlı parçasında olduğu gibi.

Bu alıştırmada öğrencilere şarkının adı söylenerek şarkının teması, konusu ve kime söylendiği hakkında tahmin yapmaları istenir. Bu aşamada şarkı metin eşliğinde

bir kez daha dinletilir. Sonra şarkının konusu ve adı arasındaki bağıntı sorulur. Son olarak da şarkıya başka bir ad aranması istenir.

6.2.Şarkının Teması ve Sözcük Dağarcığı

Daha önceden de bahsettiğimiz gibi her şarkının bir teması vardır. Şarkı içinde bu temaya değin kelimeler bulunmaktadır. Örneğin Michel Sardou *Les Lacs du Connemara* adlı parçasında, Connemara bölgesinin doğal özelliklerinden ve o bölgede yaşayan insanlardan bahsetmektedir:

Terre brûlée au vent,
Des landes de pierres
Autour des lacs, c'est pour les vivants
Un peu d'enfer
Le Connemara
Des nuages noirs
Qui viennent du nord colorent la terre
Les lacs, les rivières
C'est le décor du Connemara
(Yeryüzü inler rüzgarla
Göllerin etrafında kayalıklar
Yaşayanlar için sanki bir cehennem
Connemara
Kuzayden gelen kara bulutlar
Toprağı boyar
Göller, nehirler
Connemara'nın süsüdür)

Bu şarkıda “doğa” temasına uygun olarak yeryüzü, rüzgâr, göl, kayalık, bulut, toprak ve nehir kelimeleri bulunmaktadır. Benzer şekilde, verilen başka metinlerde,

öğrenciden temaya uygun kelimeleri bulması istenebilir. Bu kelimelerin ya da kelime gruplarının türü, yani isim mi, sıfat mı ya da zarf mı olduğu öğrencilere sorulabilir.

Ayrıca parça içinde geçen “toprağı boyar” gibi mecazi, parçaya şiirsel bir yön katılması amacıyla yer alan ifadelerde anlatılmak istenenlerin sorulmasıyla, öğrencinin yorumlama gücü de güçlendirilmek istenebilir.

Başka bir örnek vermek gerekirse, Paris şehrini anlatan Serge Reggiani’nin *Paris ma rose* adlı parçası işlenebilir.

Où est passé Paris ma rose?
Paris sur Seine la bouclée?
Sont partis emportant la clé
Les nonchalants du long des quais
Paris ma rose

Où sont-ils passés Villon et ses filles?
Où est-il passé Jenin l'Avenu?
Et le chemin vert, qu'est-il devenu
Lui qui serpentait près de la Bastille?

(Nereye gitti gülüm Paris?
Bukleye benzeyen Seine üzerinde uzanan
Gittiler anahtarını da alıp
Uzun rıhtımdaki tembellerle beraber
Gülüm Paris

Nereye gitti Villon ve kızları?
Nereye gitti Jenin caddesi?
Ve Bastille yakınında
Yılan gibi kıvrılan yeşil yol)

6.3. Metinde Geçen Dilsel Öğelerin Bulunması ve Yazılı Anlatım

İşlenen dilsel konuyla ilgili olarak, öğrencilerden, verilecek metinlerdeki zaman çekimleri, tanımlıklar gibi dilsel öğeleri bulmaları istenebilir. Örneğin Jacques Brel'in *Ne me quitte pas* adlı parçasında işaret sıfatları (les Adjectifs Demonstratifs) ve tanımlıklar (les Articles) bulunmaktadır.

Ne me quitte pas
 Il faut oublier
 Tout peut s'oublier
 Qui s'enfuit déjà
 Oublier le temps
 Des malentendus
 Et le temps perdu
 A savoir comment
 Oublier ces heures
 Qui tuaient parfois
 A coups de pourquoi
 Le coeur du bonheur
 Ne me quitte pas, ne me quitte pas
 (Terk etme beni
 Unutmak lazım bunları
 Her şey unutulabilir
 Yitirdiklerimiz bile
 Unutmak zamanı
 Yanlış anlaşılanları,
 Ve yitirdiğimiz zamanı
 Bilmek nasıl olduğunu
 Kimi zaman niçinlerin sızısını öldüren
 Bu saatleri unutmanın
 Mutluluğumun kalbi

Beni terk etme, beni terk etme)

Bu alıştırmada, öğrenciden “ces”, “des” ve “le” gibi tanımlıkları ve işaret sıfatlarını bulması istenebilir. Aynı alıştırma başka bir şekilde uygulanabilir. Tanımlıkların ve işaret sıfatlarının gelmesi gereken yerlere boşluklar konulur ve öğrenciden bu boşlukları doldurması istenir:

Ne me quitte pas
 Il faut oublier
 Tout peut s'oublier
 Qui s'enfuit déjà
 Oublier __ temps
 __ malentendus
 Et __ temps perdu
 A savoir comment
 Oublier __ heures
 Qui tuaient parfois
 A coups __ pourquoi
 __ coeur __ bonheur
 Ne me quitte pas, ne me quitte pas

Gilbert Becaud' nun *Nathalie* adlı parçası hikâye birleşik zamanda (l'Imparfait) yazılmıştır. Bu şarkıyı örnek vermek gerekirse:

La place rouge était vide
 Devant moi marchait Nathalie
 Elle avait un joli nom, mon guide
 Nathalie

La place rouge était blanche
 La neige faisait un tapis

Et je suivais par ce froid dimanche

Nathalie

(Kızıl meydan bomboştu

Yürüyordu önümde Nathalie

Güzel bir adı vardı rehberimin

Nathalie

Kızıl meydan bembeyazdı

Kar bir halıydı sanki

Ve ben o soğuk pazar günü takip ediyordum

Nathalie'yi)

Öğrencilerden hikâye birleşik zamanda çekilmiş olan fiilleri bulmaları istenebilir ya da bu fiillerin mastar halleri boşluklarla aynı sırada olacak bir biçimde bir liste halinde öğrenciye verilir ve bu boşlukları doldurmaları istenir.

(1)Être, (2) marcher, (3) avoir, (4)être, (5) faire, (6) suivre

La place rouge (1) ____ vide

Devant moi (2)_____ Nathalie

Elle (3) _____ un joli nom, mon guide

Nathalie

La place rouge (4)_____ blanche

La neige (5)_____ un tapis

Et je (6)_____ par ce froid dimanche

Nathalie

Bu parçada anlatıcı, Nathalie adındaki rehberin eşliğinde yaptığı Moskova gezisini, sonrasında rehberle baş başa geçirdiği romantik vakitleri anlatmış ve “belki bir gün Paris’e gelirse, ben de ona rehberlik ederim” cümlesiyle şarkıyı bitirmiştir.

Yazılı alıştırma olarak ise, öğrencilerden, ilk aşamada, Place rouge, Café Pushkin, Tombeau de Lenin gibi Moskova’daki dünyaca bilinen yer adlarını, Paris’teki ünlü yer adlarıyla (Örneğin La Place de la Concorde, Café des deux Magots, le Panthéon), şarkının öykülediği olayın Rus kahramanı Nathalie’nin adını da, şarkıyı söyleyen Fransız Gilbert’in adıyla değiştirmeleri istenebilir. Sonra da, bu şarkıda düşlendiği gibi, Nathalie Paris’e giderse, Gilbert’in ona nereleri gezdireceğine ilişkin bir-iki paragraf yazmaları istenebilir. A1-A2 düzeyindeki kullanıcılar için uygun olabilecek bu yazılı alıştırma, aynı zamanda kültürel becerilerin pekiştirilmesi işlevini de görecektir.

Bu alıştırmayla öğrencinin dilsel öğeleri kullanma yetisi geliştirilebilir. Kimi şarkılarda, parçanın anlatısına göre birden farklı zaman ya da hem zaman hem tanımlıklar hem de kişi zamirleri bulunabilir. Buna uygun olarak alıştırmaları çeşitlendirmek mümkündür. Elbette bu alıştırmaları uygularken öğretmenin, öğrencilerin kültürel ve dilsel yeterliliğini göz önünde bulundurup, bilgi düzeylerini destekleyecek bilgi aktarmalarında bulunması gerekmektedir.

Biz, bu bölümde, şarkıların ders materyali olarak işlenmesiyle, gerek dinleme/okuma gibi edilgen dil yetilerinin, gerek karşılıklı konuşma, yazma ve sözlü iletişim gibi etkin dil yetilerinin geliştirilebileceğini, dil ediniminin ana amacı olan iletişim kurabilme ve yabancı kültürü tanıma becerilerinin bu yolla ilerletilebileceğini göstermeye çalıştık. Dilin anlaşılması ve kullanılabilmesi için de, sözcük dağarcığını ve dilbilgisi edinimini kolaylaştıracak örnekler verdik.

BÖLÜM VII

SONUÇ

Popüler Fransızca şarkıların yetişkinlere yönelik Fransızca derslerinde özgün materyal olarak kullanımını ele aldığımız bu çalışmada, araştırma evreni olarak belirlenen şarkılardan kültürel temalara ve dilsel değere sahip olanlar örneklem olarak ele alınmış, şarkıların ayrıntılı seçimine ilişkin teknik, kültürel, dilsel ölçütler oluşturulmuş ve bu ölçütlere uygun tema ve dilsel öğelerin yer aldığı çalışma örnekleri sunulmuştur.

Çalışmamızı, “3. Kavramsal Çerçeve” başlığında belirtilen diğer çalışmalardan ayıran belirgin özellik, şarkıların seçilmesinde Fransız dili ve kültürünü öğrenen Türk öğrencilerin gereksinimlerini dikkate alan, nispeten geliştirilmiş ölçütlerin ortaya konması ve bu ölçütler ışığında seçilen şarkıların derste işlenmesinde kullanılacak alıştırmaların sayıca çeşitlendirilmiş olmasıdır.

Öğretmenin, bu şarkıların materyal olarak kullanılacağı sınıfın düzeyini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Sunulan ölçütler ışığında seçilecek alternatif şarkılarla alıştırmalar çeşitlendirilebilir.

Çalışmanın başında tanımlanarak açılan “şarkıcı-ozan”lar, Fransızca klasik dönem şarkılarında, günlük standart dili, kimi zaman halk ağzını, ender olarak da argoyu kullanmışlardır. Bu yönleriyle söz konusu şarkılar Fransızca’yı yabancı dil olarak öğrenenler için önemli bir malzeme oluşturur. Bu şarkılar, Fransızca dil özelliklerine, Fransız toplumuna ve kültürüne ilişkin kodların öğrenilebilmesi için olanaklar sunar. Söz konusu şarkılar, yazınsal (edebi) form olarak şiire (nazma) dayandıkları için

imgeler dünyası açısından da zengindir. Tüm bu yönleriyle düşünüldüğünde, söz konusu şarkılar, Fransız kültürü ve edebiyatına bir tür giriş basamağı oluşturmaktadırlar.

Geleneksel dil öğretim yöntemlerinde, daha çok yazılı metinlere öncelik verilirken, daha çağdaş yöntemlerden iletişimsel yaklaşımda, öğrenilen yabancı dili her boyutuyla, özellikle de sözel yönüyle ele almaya ağırlık verilir. Sonuç olarak, dinlemenin dil öğrenmede ilk ve en önemli aşama olduğu göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu şarkıların Fransızca öğretiminde ders materyali olarak kullanılmasının, çalışmada da gösterilmeye çalışıldığı gibi, yararlı bir yöntem olarak uygulamaya alınması gerektiği söylenebilir.

Öğretmenin, bu şarkıların materyal olarak kullanılacağı sınıfın düzeyini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Sunulan ölçütler ışığında seçilecek farklı şarkılarla alıştırmalar çeşitlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, T. (2008). Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası yaklaşım. *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi* (2008). Gazi Üniversitesi, Ankara (58-67)
- Ataseven, Füsün (1998). Değişen sınıf içi öğretim ortamları ve şarkıların yabancı dil öğretiminde araç olarak kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3, 189-198.
- Avrupa Dil Portföyü (2009). Documentation. Web: http://www.coe.int/T/DG4/Portfolio/?L=E&M=/main_pages/introduction.html. 22 Şubat 2010 tarihinde alınmıştır.
- Avrupa Konseyi (2000). *Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni*. Strasbourg: Didier
- Ayter, Gürsel (1986). Anadilde sözcük öğretiminde bir yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1, 207-213
- Balcı, Derya (2004). *Yabancı dil öğretiminde motivasyon*. Web: <http://cokluzeke.com/kaynaklar.asp?id=202>. 12 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.
- Başkan, Özcan (2006). *Yabancı dil öğretimi: İlkeler ve çözümler*. İstanbul: Multilingual Yayınevi
- Bé, Nathalie (2008). Fiche pédagogique: Chanson. *Le Français Dans le Monde*. 346, 86
- Benveniste, E. (1995). *Genel dilbilim sorunları*. (Çev: Erdim Öztokat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Büyük Türkçe Sözlük (2009) Web: <http://tdkterim.gov.tr/bts/> 22 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.

- Calvet, L. J. (1980). *La Chanson dans la Classe de Français Langue Etrangere*.
- Cengiz, Yasemin (2004). *Yabancı Dilde Sözcük Öğretimine Müzik Kullanımının Etkilerinin Beyin Temelli Öğrenme Kuramı Işığında Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Demirel, Özcan (2008). *Yabancı dil öğretimi* (4. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Derici, Tülay (2007). *L'Enseignement du Vocabulaire dans une classe de FLE*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Ekmekci, Özden (1983). Yabancı dil eğitimi kavram ve kapsamı. *Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı*, Temmuz-Ağustos 1983 S.:379-380.
- Er, Kemal Oğuz (2006). The effects of culture in foreign language curriculum. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 39, 1-14.
- Galatasaray Üniversitesi Tarihçesi. Web: <http://www.gsu.edu.tr/tr/universite/tarihce/>. 09 Ocak 2009 Tarihinde alınmıştır.
- Gas, V. ve Leroux F. (2004). *Les Francophones dans le monde*. Web: http://www.rfi.fr/actufr/articles/059/article_31819.asp. 17 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.
- Goodenough, Ward H. (1964). Cultural anthropology and linguistics. Dell Hymes (Editor). *Language in Culture and Society*. New York: Harper & Row Publishers
- Gökberk, Macit (1999). *Değişen dünya değişen dil* (2. Baskı) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Güven, Hanife (1995). *Yabancı dil öğretiminde yeni eğilimler ve Türkiye’de Fransızca eğitimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kaplan, Ayten (2008). *Kültürel müzikoloji*. (2. Baskı) İstanbul: Bağlam Yayıncılık

- Karasar, Niyazi (2002). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara, Nobel yayın.
- Kıran A. ve Kıran Z (2003). *Yazınsal okuma süreçleri* (2. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Korkmaz, Z., Ercilasun, A., Zülfikar H., Parlatır, İ., Akalın, M., Gülensoy, T., Birinci, N. (2001). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınevi
- Korkut, Ece (2007). Les titres parlant. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 33, 192-202.
- Korkut, Ece. (2004). *Pour apprendre une langue étrangère (FLE)*. Ankara: Pegem Yayınevi
- König, Wolf (1989). Türkiye'deki yabancı dil öğretimi sorunları, dışarıdan bir bakış. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4, 167-172.
- Lacorte, M. ve Thurston H (2000). *Music in the foreign language classroom: Developing linguistic and cultural proficiency*. Web: www2.dickinson.edu/prorg/nectfl/reviewarticles/49-lacorte.pdf adresinden 07/12/2009 tarihinde alınmıştır.
- Larousse de Poche (1996). *Fransızca Sözlük*. Paris: Larousse
- Levi, Mario (2010). *Bir yalnız adam: Jacques Brel*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık. Paris: Cle International.
- Prévert, Jacques (2003). *Sözler* (2. Baskı). (Çev: Orhan Suda). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Punch, Keith F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Yayınevi
- Saka, Pierre (2002). *La chanson française: à travers ses succès*. Paris: Larousse
- Saraç, Tahsin. (2003). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*. (11. Basım). İstanbul
- Say, Ahmet (2002). *Müzik sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları

Sönmez, Sevim. (1985). *Envolons-Nous vers la Grammaire Structurale du Français*.

Ankara: Ardıç Yayınları

Topbaş, Seyhun (1987). *An Investigation of the Intonational Awareness of Learners of*

English as a Foreign Language. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir

Tréville, Marie-Claude et Duquette, Lise. (1996). *Enseigner le vocabulaire en classe de*

langue. Paris: Hacette

Vigier, Gérard. (2001). *Enseigner le Français comme langue seconde*. Paris: Cle

International

Yılmaz, Hasan (2008). Yabancı dil öğretiminde özgün materyal. *Türkiye’de Yabancı Dil*

Eğitimi Ulusal Kongresi (2008). (845-851) Gazi Üniversitesi, Ankara

EKLER

EK 1. ŞARKI LİSTESİ

1. Barbara - *A mourir pour mourir*
2. Bénabar - *Dis-lui oui*
3. Boris Vian - *Le déserteur.*
4. Charles Aznavour - *L'amour c'est comme un jour*
5. Charles Trenet - *La mer*
6. Claude Gauthier - *Le plus beau voyage*
7. Claude Nougaro - *Paris Mai*
8. Daniel Lavoie - *Je voudrais voir New York*
9. Edith Piaf - *La vie en rose*
10. Edith Piaf - *Pour qu'elle soit jolie ma chanson*
11. Edith Piaf - *Sous le ciel de Paris*
12. Enzo Enzo - *Quelqu'un de bien*
13. Felix Leclerc - *Moi, mes souliers*
14. Francis Cabrel – *Ami*
15. Francis Cabrel - *C'est écrit*
16. Francis Cabrel - *Des gens formidables*
17. Francis Cabrel - *Hors saison*
18. Francis Lemarque - *A côté du canal*
19. Francis Lemarque - *Les routiers*
20. George Brassens - *Chanson pour l'Auvergnat*
21. Georges Brassens - *Brave Margot*
22. Georges Brassens - *Le petit cheval*
23. Georges Brassens - *Les copains d'abord*
24. Georges Moustaki - *Flamenco*
25. Georges Moustaki - *Pourquoi je chante*
26. Germaine Montero/Yves Montand - *Le chat de la voisine*
27. Gilbert Becaudo - *Nathalie*

28. Gilbert Laffaille - *Le Maître de l'école*
29. Helene Segara - *Elle tu l'aimes*
30. Henri Salvador - *Le lion est mort ce soir*
31. Jacques Brel - *Amsterdam*
32. Jacques Brel - *Jef*
33. Jacques Brel - *Le dernier repas*
34. Jacques Brel - *Madeleine*
35. Jacques Brel - *Ne me quitte pas*
36. Jacques Brel - *Quand on n'a que l'amour*
37. Jacques Brel - *Sur la place*
38. Jean Ferrat - *A Brassens*
39. Jean Ferrat - *Au printemps de quoi rêvais-tu*
40. Jean Ferrat - *La montagne*
41. Jean Ferrat - *Nuit et brouillard*
42. Jean-Pierre Huser - *Enfants d'ici, enfants d'ailleurs*
43. Jean-Pierre Huser - *La maison*
44. Léo Ferré - *Je chante pour passer le temps*
45. Léo Ferré - *Les poètes*
46. Léo Ferré/Yves Montand - *Saint-Germain des Prés*
47. Maxime Le Forestier - *Bille de verre*
48. Maxime Le Forestier - *Comme un arbre*
49. Maxime Le Forestier - *Je veux quitter ce monde*
50. Maxime Le Forestier - *La vie d'un homme*
51. Maxime Le Forestier - *Né quelque part*
52. Maxime Le Forestier - *Parachutiste*
53. Michel Fugain - *Une belle histoire*
54. Michel Sardou - *Les Lacs du Connemara*
55. Notre Dame de Paris - *Belle*
56. Patrick Bruel - *J'te mentirais*
57. Serge Gainsbourg - *Le poinçonneur des lilas*
58. Serge Reggiani - *Paris ma rose*

- 59. Sheila - *L'école est finie*
- 60. Sinsemilia - *Tout le bonheur du monde*
- 61. Yves Deuteil - *Entre père et mari*
- 62. Yves Montand/Serge Reggiani – *Barbara*
- 63. Yves Simon - *Les enfants du siècle*
- 64. Yves Simon - *Lettre à mon père*
- 65. Yves Simon - *Nous partirons tous deux*
- 66. Yves Simone - *Nés en France*